

Familia

Alt an de muncă

de George Bota.

N'am cerșit la porțile ministerelor, autorităților sau ale băncilor, fiindcă avem o șiră a spinării prea solidă ca să se poată îndoi. Cu banul legat în năframă, ținut acolo numai pentru „Familia“ și nicidecum pentru familiile noastre, am scos revista așa cum ați văzut-o până acum, cu permanentă năzuință spre mai bine și cu grija constantă de a reprezenta măcar un cât de slab ecou al regiunii noastre. Ar fi fost absurd să credem că o revistă dela Oradea este chemată să dea tonul general literar pentru întreaga Românie și că rolul său este altul decât acela al unei lumini mai mult pe meleaguri dornice de lumină românească. Cei ce ni-au cerut paginile revistei noastre ca ele să fie citite până și în cele mai îndepărtate colțuri ale țării, au făcut-o din dorința fratelui iubitor să aștepte și să facă frații. Iar cei ce au colaborat și colaborează de acolo, din depărtări, la îmbogățirea sufletului revistei *Familia*, o fac tot din dragostea de frate. Noi nu am rupt măneca nimănui cerșindu-i articole, nu am umblat cu traista după manuscrise, nici după *fotografia* celor cu trecere pe lângă bugete. Colaboratori și cititori s'au strâns în jurul „Familiei“ din credința curată că aprind o făclie de suflet românesc. Și făclia a ars până acum din ceară curată și nimeni nu a îndrăznit să-i fure ceara curată. Au suflat și suflă multe vânturi numai ca ea să se stingă, fiindcă ar supăra ochii anumitor specimene cari trăesc și lucrează în întuneric. Cu obrazii umflați în cimpoi s'au năpusit cei certați cu lumina să slingă flacăra modestă dar dâră a „Familiei“. Și se umflă mereu obrazii celor fără obraz, fără să bage de seamă că-i așteaptă o jalnică plesnitură.

N'ar fi de crezut și totuși trebuie să o spunem cu durere că acești paraclisieri, suflători în lumânări, au mers până acolo cu pângărirea propriului lor suflet, încât au mințit pe cei ce nu-i cunosc, au amețit pe cei ce cred că măcar aici la front patimile tac; au răscolit dosare în care nasul lor a găsit tocmai ce nu le place, au scornit „dosore“ când ele nu existau, numai ca să taie temelile „Familiei“ care le încurcă socotelile lor din umbră. „Dosarul“, când ne gândim că toți oamenii își au dosarul lor, dacă nu aici unde

ele se pot ascunde, cel puțin acolo unde judecata inextorabilă nu-i va cruța! E chiar ridicol să vezi pe acei cu cel mai voluminos dosar depus la parchet, căutând dosarele celor ce nu le au. Și iacă așa i-a fost dat „Familiei“ să aibă o primă categorie de vrășmași în abjecta specie de oameni, numiți scormonitori de dosare.

— „Spune-mi cu cine te aduni“ este o expresie care nu poate fi atât de bună ca alta: — „spune-mi cari îți sunt dușmanii și îți voi spune cine ești!“ Căci numeroșii prieteni, cititori și colaboratori ai „Familiei“ dacă pot fi dovada că ea este o revista de sănătos și curat avânt românesc, apoi nu mai puțin dușmanii săi, scărmanați nu în dosare ci în adâncimile gândurilor lor, sunt o altă dovadă că „Familia“ pășește pe alte drumuri decât revistele paravane.

Suntem fericiți că frații de pretutindeni ne citesc și sunt dornici să ne știe păsurile. Iubirea lor este cel mai sănătos balsam peste rănilor noastre, luptători la graniță. Dar suntem și mai fericiți că revista noastră este citită *mai mult aici* în colțul acesta pentru care este scrisă. Acțiunile noastre sufletești cresc prin capitalul de suflet ce-l putem exploata aici unde suntem, iar nu prin ceace ne-ar aduce reclama aruncată pe piețele îndepărtate.

Bihorul și împrejurimile lui are nevoie de anumită lumină pe care singur și-o cere, iar nu lumina pe care nu totdeauna o înțelege. Este un colț de țară cu trecutul său, cu povestea sa, cu sufletul său, cu durerea și suferința sa. El va avea dar nevoie de lumina cari să se aprindă din propria lui ceară; îi trebuie o presă, ziar sau revistă — care să fie expresia sufletului său. Iar pana măeastră a scriitorului să știe acorda încetul cu încetul razele acestea locale cu razele puternice ale întregului neam.

Ani de zile am căutat să conving pe acei cu care pornisem la drum, de acest adevăr; am fost înțeles, am fost aprobat, dar nu cu toți mergem pe același drum, fiindcă nu toți eram legați de aceleași gânduri. Te doare inima, și se amărăște sufletul când ești silit să spui adevăruri crude ca cele de mai sus; dar o rază de nădejde te așteaptă plâpândă la fiecare

colitură, când știi că în cele din urmă tot binele va eși triumfător și că marile interese ale unui neam vor strivi pe acele ale celor mici.

Noi ne bucurăm din toată inima pentru fiecare nouă lumină care se aprinde la graniță, când vedem că se arde din ceară curată. Avem azi în Oradea o frumoasă întrecere pentru realizarea binelui românesc, iar dacă toți s'ar mai găsi gonaci pentru alte concurențe, știm că ei, sau vor fi siliți să se ridice la înălțimea mării noastre chemări, sau se vor nărui ca orice coloane de minciună.

Ne bucurăm sincer și din românească inimă când vedem că intelectualii de aici sau cei veniți, indiferent de slujbele lor, se avântă cu atâta dragoste să facă bine neamului acestuia atât de încercat dela graniță. Iar, mai presus de toate, ne bucură școala românească de aici, care, vâzând cu ochii, se afirmă printre luptătorii de renaștere românească. „Familia“ nu se con-

sideră nimic mai mult decât comarada de front a vajnicilor luptători dela graniță. Numele său a fost sfințit în vremuri când cele sfinte erau pângărite și când sacrificiul bihoreanului prețuia înzecit decât în zilele noastre. Și, dupăcum „Familia“ apărea atunci nu din milă ci împotriva autorităților, tot astfel ea va mai apare azi, împotriva unor anumiți dușmani și din dragostea celor ce ne vor înțelege gândul.

Iar dacă toțiși vânturile rele vor fi mai puternice decât plăpânda noastră flacăra, dacă obrajii umflați nu vor fi plesnit încă, fiindcă pielea lor este prea groasă, suntem mulțumiți că focul inimei noastre nu poate fi stins și că facem parte dintre acei ce muncim pentru un ideal sfânt, care ne dă putere.

„Familia“ apare deci și anul acesta, cu nădejdea că toțiși Dumnezeu va da fiecăruia partea lui de răsplată și că va însenina gândurile dușmane.

Doamne ajută!

POEZII*)

de VICTOR EFTIMIU.

Reîntoarcerea

*Tiramele cu rame roșii
Goniau pe mări de hiacint.
Tășniou, ca fulgere de argint
Din coastă'n coastă, albatroșii.*

*La proră sta Ulise trist,
Îngândurați cântau năierii,
Plutea legenda primăverii
În asfințitul de ametist.*

*Muriau chemări de semizeu
În noi și'n peșteră ciclopilor.
Chemat de plânsul Penelopii
Era cu noi și Odiseu.*

*În limpezimea selenoră,
Subțiri în cozi, la boturi fini
Sărind din val în val, delfini
În jurul nostru s'adunară.*

*Eșiră cărduri de sirene
Din fundul de mîrgăritar
Când cel din urmă lopătar
Lăsându-și vâslele alene*

*Lăsă norocului să ducă
Pe reîntorșii abătuși
Cum ultimii argonauși,
Plâneau topita lor nălucă...*

Trandafirul

*În colțu-i de grădiniță se mistuie'n parfum
Și moare trandafirul — o jertfă în zadar...
Vreau să sfârșesc departe, în alte țări precum
Visează trandafirul să moară'ntr'un pahar.*

*) Din volumul „Oda limbii române“, ce va apare în curând.

Tăcere

*Te-aș vrea mai tristă, mai îngândurată
Să bănuiesc în tine-un gând rănit,
O frunte'n care visu'nfrânt s'arată,
Vreau inima să mi-o înalț în infinit.*

*Sânt goluri vaste'n sujelul mâhnit,
În aer, sboruri și suspine de chimere.
Vreau inima să mi-o înalț în infinit
În seara'ndurerărilor. Tăcere!*

*Tăcere! Seara crește pe balcoane,
Ce dulce e cuvântul conținut!
Trec, luminând, surâsuri de icoane.
Vreau inima să mi-o înalț în infinit!*

*E toamnă și declin și mizerere,
Fantasme pier pe cerul de granit,
Stridență râsul tău ar fi. Tăcere!
Vreau inima să mi-o înalț în infinit.*

~~~~~

În zămislirea oricărei cugetări sublime e o tremurare care se resimte în creierul mic.

***

În avântul scriitorilor tineri ca și în avântul tinereții fizice, e o frumusețe drăcească, misterioasă, care te face să le erți multe cusururi.

***

În anumite stări sufletești aproape supranaturale, înțelesul adânc al vieții isvorăște întreg din spectacolul pe care îl avem înaintea noastră, oricât de obișnuit ar fi. El întrupează simbolul acestui înțeles.

Astfel vorbi capripedul...

de Cezar Petrescu.

Când m'am deșteptat, soarele se strămutase pe cer. Lumină numai vârful brazilor. Dar pe tancul de piatră unde lăsasem să se odihnească „*De revolutionibus orbium coelestium*“ să dorm cu mâinele sub cap, un moșneag mă aștepta, zâmbind într'o barbă ascuțită și albă, de Mefistofeles octogenar. L'am surprins răsfoind cartea, dar cum văzu că am deschis ochii, o svârli cât colo, încât se desfăcu exact la închinarea către Papa Paul al treilea, ceia ce de altfel nu l'a scutit pe autor să ispășească ereziile cosmo-astronomice pe rug.

— Copernic e un idiot!

M'am mirat foarte la această afirmație. Mai înlăi de siguranța sentinței; mai pe urmă fiindcă venea de la un individ pe care-l crezusem cioban ori poate pădurar, dacă nu cumva un vagabond alungat să savureze deliciale codrului de vitregia legilor.

M'am ridicat într'un cot și i-am întins tabacherea, știut fiind după toate tradițiile, că țigara e drumul cel mai scurt până la o conversație.

— Nu te deranja, mi-a spus omul cu bărbie re-spingând țigările mele, fiindcă această patimă n'am luat-o de la oameni. Și cum îți spunem: Copernic e un idiot!

— N'aș putea oare să aflu, ce vă face să judecați atât de aspru un martir care a deschis drumul cunoștințelor moderne? am întrebat cercând să dau vorbelor mele o turnură cât mai ceremonioasă.

— Tocmai fiindcă a deschis drumul, cum spui d-ta acestor deșarte cunoștinți. Dar Papa Paul al treilea e și mai mare măgar.

— Domnule, m'am mirat, nu știu cu cine am onoarea, dar sentințele d-tale aunt severe și formularea lor îmi pare ireverențioasă.

Omul cu bărbie albă puse picior peste picior și și aprijini bărbia în pumn. Atunci am observat că are copite negre și despicate în loc de ghete de box, iar mâinele mai păroase decât obrazul părintelui Man. Am mai văzut urechile foarte ascuțite și două cornițe scurte de ied. Bine! — mi-am spus — am norocul să stau la taclale cu un capriped ceia ce desigur nu mi s'ar fi putut întâmpla nici la Capșa nici la Maiorul Mura. Să ne prefacem deci a găsi întâmplarea foarte naturală.

— De ce ai burtă, mă întreabă cu neașteptată asprime omul cu picioare de țap.

N'am știut ce să-i răspund, ofensat că atât de brutal atinge una din suferințele mele ascunse și inconsolabile.

— De ce ai burtă? De ce ți-s ochii roșii și duși în fundul capului, de trebuie să ți-i împingi cu degetul pe la ceafă ca să-i scoți la soare? De ce gă-

făi când urci dealul? De ce te plângi de reumatism? De ce umbli cu Testa și piramidoane în buzunar? De ce-ți tremură mâna? Câți ani ai?

— Domnule, m'am ridicat jignit, nu înțeleg acest interogatoriu și nu știu în ce calitate să-ți răspund. Bunic ori străbunic nu-mi poți fi. E adevărat că dânsii purtau opinci, dar aveau cinci degete la picior, iar nu copite; lucru pentru care pot jura.

— Văd că te-ai aprins fiule și aceasta mă bucură. Inseamnă că mai ai sânge în vine, nu numai iaurt.

— Iaurt ori altceva, n'am să vin la d-ta pentru analiză. Am prietini medici, care-mi fac serviciul acesta în fiecare an, gratuit și fără durere. Pot să-ți dai adresa și un bilețel de recomandare, fiindcă după maniera d-tale de-a vorbi și după viața destrăbălată pe care am învățat că ați dus-o în junefă, d-voastră, capripedele, cred că ai nevoie de un tratament serios. Dă-mi Copernicul meu și la revedere.

Capripedul dădu din cap cu milă, își scoase de sub haină *Syrinxul* de trestii inegal tăiate și începu să cânte. Toată pădurea prinse să se înfioare și-am așteptat din trunchiul copacilor, să se desfacă albul trup al nimfelor horind, iar din isvor să răsară naiade cu părul ud. M'am oprit. Am dat drumul Copernicului jos, și m'am așezat alături, pe un brad răsturnat. Capripedul se făcu a nu mă vedea, își șterse buzele și continuă.

Când sfârși, răsé:

— Ai spus la revedere, și te văd tot aci.

— Dacă vorbești ca un tip imposibil! Se vede că nu v'a pus Iupiter în mână un cod al manierelor de salon!... Aveam altă idee despre personagiile mitologice. Anatole France mă îndreplătea să aștept de la unul ca d-voastră ingenioase idei generale și gânduri subtile. Imi spuneam că am norocul lui Fra Mino, de la mânăstirea Santa-Fiora din Siena să ascult glasul dureros al bătrânului Sf. Satyr... Și când colo, vorbești ca la Casa ori ca în dealul Mitropoliei.

— Tinere, spuse capripedul așezându-se alături de mine, cu picioarele încrucișate, după moda orientală. Tinere, aci suntem în pădure și nu în salon, iar felul vostru de a vorbi, ca și al celui Anatole France, despre care mi-ai pomenit adineaori, îmi pare ipocrie. Vorbiți ca să vă distulați gândurile, nu să vi le spuneți. Sau ca să vă ascultați singuri, ceia ce e încă mai rău. Am afirmat că al d-tale Copernic e un idiot și că Papa Paul III-lea un măgar. M'am exprimat, recunosc, cam violent. Trăiesc în pădure, și vezi nu port mănuși. Citesc câte odată „Monitorul Oficial“, și mi-am ticăloșit vocabularul, parlamentalizându-l.

Dar te-am întrebat de ce ai burtă, de ce ți-s ochii storși, de ce-ți tremură mâna, de ce găfâi, de

ce te vaeți de reumatism și te-am mai întrebat câți ani ai . . . N'ai ghicit oare, a toț știutorule, ce legătură există între toate? . . . Și poate vrei să negi că ți-am surprins întrebări, pe care ți le-ai pus și fără mine, și ai fugit îndată de răspuns? Să-ți spun eu tinere, care gâfâi, îți tremură mâna și te vaeți de reumatisme. Fiindcă în loc să te deștepți odată cu soarele și să fli aci, când încep mierlele și roua pune mărgăritare în cupa florilor, iai Copernicul și măsoți mișcările de rotație și de translație. Așa faci acum și așa ai făcut de la șase ani, buchtisind tabla lui Pitagora și regula de trei simplă.

Seva din tine s'a sleit și sângele s'a făcut trândav. Gâfâi și tremuri și te vaeți: și aci uite ce sprinten sună isvorul în stânci, și ce răcăros e patul de mintă, — și ai văzut veverițele jucând voioase și fără grijă ca la începutul veacurilor. Pentru tine nu mai există de mult acestea — sau dacă există, sunt literatură. Acum gâfâi dar urci încă singur; mâine au să te urce alții de subsuori. Și te invit să vii atunci la piatra aceasta — ea are să mai existe, numai tu ai să fii altfel — și să te întrebî atunci pentru ce toate, pentru ce ai trăit, ce te așteaptă în acel „dincolo“ al vostru care nu vă îngăduie să trăiți viața de aci? Iată de ce spuneam că acest Copernic al vostru este un mare idiot. El și alții ca dânsul, osândindu-vă să vă întrebați mereu de rostul vieții ați pierdut viața, ați uitat că înainte de toate, trebuie trăită.

Și aceasta din pricina Galileanului, mai întâi și pe urmă de a tuturor Copernicilor, fiindcă v'a întors de la viață, ne-a alungat și a pus mahnire și mușenie, acolo unde era veselie, cântec, voie bună și chiot.

Iată Satirii cu coarnele lucii, și Silenii cu fruntea pleasă, și Egipanii cu urechi ascuțite, și Menad-le cu părul încununat de șerpi, și Bacantele cu coroane de iederă, și centaurii cu copită de cal și cu mâini purtătoare de liră, și nimfele și naiadele și toată cohorta lui Pan, și a lui Dionisios — pe toți și pe toate le-ați isgonit; ați cărat chipurile noastre de piatră în muzeele voastre unde vin oameni hidoși și miopi să ne pipăie și să ne măsoare; iar când ne-am ascuns în fundul pădurilor, ați venit să ne rezezați brazii și să ne secați izvoarele. Neamul nostru s'a stins. Câte unul, mai rățăcește ici colo, prigonit și bătrân. Dar voi sunteți mai singuri și mai nefericiți, iar de răsbunare n'avem nevoie. Există în voi. Pierzându-ne, v'ați pierdut. Râsul vostru nu mai e râs și bucuria voastră nu mai e bucurie. Semnul vă e populat de vedenii și viața torturată de ambiții deșarte.

Câte odată sătul de umezeala pământului unde ne-ați îngropat, vin lângă unul din voi, rățăcit pe aci îi închid pleoapele și vreau să înțeleg ce i-a îngreunat fruntea. Nevăzut mă așez aproape de el și las vântul să-mi întoarcă foile. Citesc gângăvelile voastre barbare și mi-e milă că aci alături este pădurea cu misterul ei, și cu naiadele care sunt încă pentru cine știe

D. Psatta

Din zori a prins să ningă!

de D. PSATTA.

*Din zori a prins să ningă și ceru'ntreg îmi pare
O lebădă-uriae cu pene fumurii,
Ce-și scutură aripa din zare până 'n zare
Și-și fulgulește puful în legănări ușoare,
Țesând vâl de mătase pe dealuri și câmpii!*

*Stau sălcile 'mbrăcate în chiciură-argintie,
De par mirese albe, pe trepte de altar,
Ce-așteaptă Feți-frumoșii la nuntă să le vie,
Trimiși de sfântul soare prin zarea cenușie,
Să le sărute fruntea cu buza lor de jar!*

*E alb, e alb cuprinsul și lumea 'nvestmântată
Cu măestrii divine în stralele de nea,
E-atât de fără vină, atât de fără pată,
De-ai crede că-i de îngeri a oamenilor gloată,
Că n'a'ncăput păcatul nici când în mintea sa!*

*Văzduhul se'mfloară în zvon de fericire,
Trec oamenii pe cărare cu zâmbete'n priviri,
Doar sufletul meu plânge și cade'n amorțire,
Torcându-și fir de doliu din marea lui iubire,
Iubire sfărâmată de-a tale amăgiri! . . .*

*Din zori a prins să ningă! . . . E-aproape de'nserare,
Și doru-ți picotește uitat într'un ungher,
Imparte cerul glicii potop de lacrimioare,
Tu stai la gura sobei cu ochii în visare,
Eu rățăcind pe uliți îmi port chinul prin ger!*

să le cheme, și dincolo e toată viața care mai are încă bucurii pentru cine știe să le găsească; iar voi nu le vedeți. Mi-e milă și înțeleg, că atunci când l'ați ucis pe marele Pan, v'ați ucis. Acum tinere du-te și gâfâie și oblojește-ți reumatismele. Bună seara!

Trunchiul bradului s'a închis peste capriped. Dar n'a fost vis. Se cunosc în pământul moale urmele mici de copită.

Al. Antemireanu

de N. Davidescu.

Generația tânăr literară de prin preajma lui o mie nouă sute și ceva a cunoscut tragedia pieririi rezezi a celor mai dătători de speranțe dintre scriitorii ei. Așa s'a întâmplat, de pildă, rând pe rând, cu Ștefan Petică, cu Iuliu Săvescu, cu Al. Antemireanu, și ceva mai târziu cu Em. Gârleanu, St. O. Iosif, și Dimitrie Anghel. Cu acești șase sau șapte scriitori se stinge o întreagă generație literară de precursori, unii mai dotați de cât alții, de frământători de năzuinși rămase încă confuze, pentru o parte din ei, realizate ceva mai temeinic de către alții, dar, cu puteri inegale, întrevăzute de toți ca o necesitate a evoluției noastre culturale.

Alexandru Antemireanu este unul dintre aceștia și, după Ștefan Petică, deși până la un punct diferentiat până la antiteză de el, cel mai complex pregătit pentru lupta pe care tindea să o dea în viață. Antemireanu s'a născut în anul 1877, în August, în Prahova, și a fost fiul unui preot. A făcut liceul la Ploești, și a urmat facultatea de litere și filosofie la București. Debutul său de ziarist l'a făcut la ziarul „Țara“, în 1896. În 1897 trece la „Epoca“, unde stă până în 1903, unde publică numeroase foiletoane literare, articole, note, etc., și unde, de fapt, avea conducerea literară și artistică a foaiei. Toi aici și-a mai tipărit și romanul său „Din vremea lui căpitan Costache“, alături cu versuri, schițe, nuvele fantesiste, cronici literare și articole politice. În 1899 scoate revista „Floarea Alabastră“, împreună cu un oarecare „director-proprietar: I. N. Constantinescu-Staus“, unde iarăși, publică versuri, nuvele, critici, sub deosebite pseudonime mai mult sau mai puțin romantice, ca și fondul sensibilității lui artistice, de altfel; la această publicație a mai tipărit, paralel cu Al. Antemireanu, St. O. Iosif, Bogdan-Duică, Zaharia Bârsan, D. Nanu, Staus, Tutoveanu, etc. Între 1903 și 1905 Antemireanu face o pauză, în legătură cu activitatea lui publicistică, pentru a trece, apoi, la „Conservatorul“ unde rămâne până în Iulie 1910, când moare. Până în 1905 tipărise un volum de „Încercări critice“ și cam tot pe atunci, publică în „Convorbiri literare“ o culegere de basme, și o serie de traduceri din Leconte de l'Isle și din José-Maria de Heredia.

Activitatea aceasta a lui Antemireanu reliefează, în afară de talentul său înăscut, un spirit dornic de a lua contact cât mai strâns cu lumea ideilor, sub toate formele, de la știința pozitivă și până la literatura cea mai hermetică și apoi, susceptibil de a duce materialul său intelectual pe calea celor mai temeinice asociații și disociații de idei.

Întâlnim astfel, la Antemireanu, preocupări so-

cială, politice, religioase, științifice, încercări de a fi luat contact, deopotrivă, cu poeți și estefi ca Ștefan Mallarmé, sau cu critici și luptători ca Brunetière, pentru a se hazarda, apoi, la judecăți personale, la interpretări în legătură cu împrejurările dela noi, a materialului oferit curiozității lui de cultura europeană. Din această tendință, de altfel, a spiritului său, explicabil și prin obârșia sa, de fiu de preot de țară, ca și prin ambianță, era pornit spre o înțelegere relativ conservatoare a vieții, și a fenomenelor ei. Nu e mai puțin adevărat însă că, tocmai din pricina complexului acestui material destinat aglutinării, cași, apoi, direcțiunii căreia îl destinase, nu a putut trage toate consecințele premiselor de la care se presupunea că va fi trebuit să plece. Avem deci aface cu un scriitor și critic încă în plină formație, și ar fi nedrept să-l judecăm după gravitatea cu care afirmă, de pildă, că „silexurile cioplite au fost primele unelte ale omului, primele mijloace găsite de rațiune în lupta cu puterile naturii și că, din trebuința de a învinge natura s'a născut știința“ pentru a putea apoi, afirma că „nu face tabula rasa din toate cuceririle științei“ dar că „fiind pentru știință, nu e pentru știința naturalistă“.

Antemireanu rămâne însă un admirabil povestitor, și un observator destoinic, deși diformat de atmosfera romantică a vremii, al lucrurilor dela noi, și o frumoasă pildă de sensibilitate gata să se înflăcăreze la primul contact cu ideile, cu viața, cu lupta pentru cucerirea vieții. Paginile lui de literatură sunt, în acest sens, concludente.

~~~~~

Singur

de I. BIHOR

*Din nori ca noroaie murdare
De șgură și petrol, din jurul gării,
In liniștea și golul înserării
Cad picuri deși și reci pe trotuare.*

*Sfâșietor ca'n prada disperării
Vuește vântul cântec de'ngropare
Frunzișului ce moare pe cărare
Ca zilele în pulberea uitării.*

*Mi-e sufletul odaia părăsită
Din care abia porniră par'că mortul
Și'n care-abia mai pâlpâie lumina,*

*Iar ploaia, străbătând încet ruina
Prin coperișul sdrențuit cu totul,
li picură în vatra pustiită,*

Păpușea japoneză

de Claude Farère.

— Cucu! Cine-i?

Ea deschise fără zgomot ușa camerei de holtei și se fofită ca un șoarece până la bibliotecă. El scria. Nici n'o văzuse, nici n'o auzise. Acum eră prizonierul ei. Simți pe ochi apăsarea a două mânuțe parfumate și pe ceafă mușcătura dulce a unui sărut. Condeiul scăpat brusc, păță hârtia albă:

— Cine-i?

Își întoarse mâinile și la rândul său strânse căpsorul îndărătnic și auriu.

— Este o mică fee care intră prin gaura cheii.. Este o doamnă caritabilă care vine să facă pomană săracului ce și l-a ales... Este o bacantă sanguinară, care strivește ochii amantului ei nefericit și-i face vânătași pe gât...

Se desprinse, o înhăță și-o sărută prelung:

— Este stăpâna mea, iubită, iubită, iubită...

Își scoase pălăria, o asvârli pe masa de scris și alergă mai întâi la oglindă să-și potrivească părul.

— O, cocheta de ea! Se 'nțelege, ești foarte frumoasă. Te asigur! Vino să stăm pe divan... Ea veni numai decât. Și se strânseseră în brațe drăgăstos, cu mâinile împreunate. Își apăsă cu putere capul pe pieptul lui cald de unde auzia bătăile inimii. Și rămase nemișcată, ghemuită 'n el, care rămase ca și ea, nemișcat.

Amândoi n'aveau mai mult de patruzeci de ani!

Divanul ocupa tot fundul bibliotecii iar draperiile îl izola, îl îndepărta, părând o cameră aparte, ca și un alcov obscur, catifelat, parfumat și voluptos. Lămpi de moschee agățate de tavan răspândeau miroas de smirnă. Pe pereți, măști din extremul orient, râdeau cu râsul lor de veșnicie.

Imbrățișerile îndrăgostiților deveneau tot mai strânse, gurile înfrigate își uneau respirarea scurtă. Capul blond se răsturna încetul cu încetul, talia subțire se încovoia și corpurile moleșite se lăsau pe brațele lacome.

Căzură molatec printre pernele grămădite și din întâmplare, mâinile mereu unite, isbiră un obiect uitat pe pernele divanului: o păpușică japoneză, o păpușă de porțelan și ștofă.

— Ah, exclamă tânăra femeie.

Degetele-i atinseră fața mică și rece. Se sperie.

Se sculă nervoasă, înhăță păpușea, izbucnind în râs.

— O, ce caraghioasă mutră! E ca tine și-ți seamănă. Să cumperi tu o pocitanie ca asta!

Dar el protestă:

— Nu, nu este o pocitanie. Este o tânără Gheishe ce vizitează Franța. O tânără foarte stimată. I-am fost prezentat alaltăieri într'un salon cum se cade din

Strada Canon... Imi mărturisi că se plictisește mult în țara noastră foarte exotica pentru ea. Li oferii o viligiatură la mine. Primi, nū însă fără oarecari mof-turi. Și-am dus-o, dupăce am depus în mâna unei doamne bătrâne, de altfel necunoscută și negliabilă, o cauțiune de trei franci și șaptezeci și cinci pentru cheltuelile pașaportului îmi pare. Și iată cum, domnișoara Mitsuko — se numește Mitsuko-San — se lăfăiește pe covoarele mele.

— Ești năuc de tot!

Râdea arătându-și dinții frumoși. În mânuțele foarte nervoase și cicălitoare, păpușea japoneză sălta, sărea și se sbârlea.

— St! S'o lași în pace! Asta nu-i o desmățată dela Moulin-Rouge. Trebuie respectată. Este Gheishe. Ea nu sare ca o capră sau ca un purece. Dansează armonios, grav, sfânt ca o preteasă ce este.

Privește-i mâinile lungi, privirea-i tristă și ironică... Noaptea trecută mă plictiseam, dar ea m-a distrat ingenios, prin mișca ei savantă și râsul cu înțelesuri — și am discutat în liniște, în timp ce fumam patru pachete de țigări turcești...

Mi-a povestit lucruri din cele mai filosofice și mai rare, iar drept mulțumire, eu i-am cântat trei cântece de Bilitis...

Gura cu dinți frumoși nu mai râdea.

— Mie n'ai voit niciodată să-mi cânti cântecele lui Bilitis!

— Sigur că nu! Sunt rezervate Gheishelor. Pe tine te imbrățișez... așa... te desmerd...te iubesc..

— Lasă-mă!...

Îl respinse cu o mână care tremura și-și rezemă cotul pe perne, iar obrazul pe pumn.

— Ascultă... Vrei să-mi faci o plăcere?... O mare, mare plăcere?... Cântă-mi și mie un cântec...

— Nu.

— Nu zice nu. Cântă-mi te rog!.. Un singur cântec, unul mic... Vezi, nu sunt pretențioasă... Cântecul care vei vrea... Dar cântă-mi... Cum ai cântat pentru păpușe...

— Nu, ți-am spus: „sunt rezervate Gheishelor...” și apoi serios, tu știi că eu nu cânt niciodată, niciodată... afară de atunci când sunt singur... absolut singur...

— Sau când ești cu o Gheishe?

— Cu o Gheishe, da...

Îi venise rândul lui să radă acum. Dar în ochii mari, căprui, moarați de dungi aurii, sub sprincenile fine, deja încrețite, această bucurie bărbătească n'a avut mai mult reflect.

— Ești rău și nu mă iubești!...

— Smințit-o!

POEME IN PROZĂ

de Z. SANDU.

— Taci! Lasă-mă! Nu vreau să mă mai atingi. Nu, tu nu mă iubești. Tu mă dorești, atâta tot. Mă dorești, pentru că simt mult și că am pielea dulce... Pentru că sărut bine... Da, pentru fine nu sunt decât un animal drăguț, bun de mângâiat, de desmierdat, de posedat... dar tu nu mă iubești. O iubești, însă, pe această zdreanță; tu o iubești, îi cânți cântece, îi povestești, îi spui tot ceea ce mie nu-mi spui, și o ascuți, și o admiri... Tu o iubești, da! O iubești, cu toate că are ochi spălăciți și peruca murdară și urâtă...

Degetele-i crispate striveau cu furie ciudata sa rivală — sburându-i un smoc din părul smuls.

— Neroad-o! Nu-mi strica păpușa, Țiu la ea.

— Vezi, vezi, tu o iubești! Ei bine. Ai să vezi!

— Dar ce vrei?...

El îi apucă amândoi pumnii din sbor, încercând să-i smulgă sărmana Gheishe.

— Ei, brută. Mă doare!

El o ținea, lupșa cu ea și era mai tare. Exasperată, desfăcu mâinile, lăsând să-i cadă păpușa și cu o lovitură de toc, vru să-i strivească capul. Dar el se aplecă cu iuțeală, ridică piciorușul înfuriat, salvând victima într'un hal fără hal, și repede o ridică deasupra brațelor...

— Oh! Oh! Oh!... Dă-mi-o!... Dă-mi-o!... Dă-mi-o numai de cât!...

Năvăli pe el și se cramponă de braț, scoasă din sărite, furioasă că e mai mică.

El nu cedă: — Niciodată! Ea bătu din picior.

— Mi-o dai sau zgârii!

— Zgârie!

— Mi-o dai sau plec! — Pleacă!

Vorbele cădeau între ei ca un duș rece. Stăteau față în față, cu pumnii ridicați, gata să se ia la bătaie.

Tăcură; lăsară mâinile în jos. Ea continuă să-l privească drept în ochi cu o privire în care rugămintea înlocuia încetul cu încetul mânia.

Dar el nu-i lăsă păpușa japoneză, păpușa prolejață, salvată, victorioasă...

Atunci femeia învinsă, se reculese. Divanul scârțâi când încetase de a-l mai apăsa corpul ei subțire. Pălăria cu flori mari reveni cu regret pe părul de culoarea soarelui. Acele lungi de cap sgâriară de două ori capul pieptănat din pripă pentru că mânuțele stângace, tremurau.

— Nebuno! Pentru ce?...

El făcu un pas spre ea. Intinse mâna s'o reție.

Ea era pe prag. Din ochi arătă păpușa pe care el o ținea în mână.

— Vrei?

Dar el se încăpățână în orgoliul său și nu cedă.

— Nu...

Rochia fâșii, ușa se trânti...

Și el, amantul părăsit, nu rămase decât cu mica față de porțelan care-și urma răsul neschimbat, cu ironie și tristețe.

Trad. de FLORI SAM.

Norii

biciuți de vrăjmășia vânturilor suspinară cu lacrimi: „ni se distramă frumusețea în goana oștirilor învinse“. Noaptea înfiorată le răspunse pripit: „mântuită de sub troienirea voastră mă voi topi în trandafirul zorilor aprinși de păstorii munților“.

Luna, răsărită în ochiul seninului proaspăt, smerită și închină cornul de seceră și grăi: „cu e-uvlavie sărut, la margini de codru, poala pământului și pasările trezite de înfiorarea dragostei vor înălța imnuri de slavă întru întâmpinarea mărețului crainic al zilei. El va rodi sufletul lumii cu mângâierile luminii de veci!“

Și pământul ștergându-și negurile din ochii în-lăcrimași îmi grăi cu duioșia părintelui: „Eu îți sunt umbra durerilor și ții voi înmiresma florile sufletului cu parfumul podoabelor mele din primăvară“.

Durerea cu borangicul zăbranicului pe frunte gemu înăbușit: „Eu voi păzi trează ușa inimii tale și-ți voi însemna urmele pe cărările vieții“.

Mângâitoare, dragostea îmi șopti la urechea sufletului: „Toate sunt trecătoare! Singură eu sunt veșnică. În fiecare clipită îți voi lumina fânța pân'ce moartea milostivă te va ridica pe brațe de întuneric și săltându-te peste genuni de primejdie te va trece pe celălalt mal al vieții.“

Venea

legănându-se pe cărăruia de sub grădină și privirile nebănuitoare ni se întâlneau deasupra gardului de răsuri înmiresmate.

Inima zorită îmi șopti să-i grăiesc vorba dorului înmugurit, dar mintea temătoare a pus straje gurii. Și vorba de dragoste a rămas tăcută pe buzele umezite de limbușia inimii.

Indurerată a coborât vorba dragostii ascunse, a coborât în inimă și tănuită sub mugurul dorului se leagănă zi și noapte, asemenea unei bărci, pe valurile vremii în veșnică mișcare.

În amurgul cu melancolia pe gene, se ridică în chipul unui noraș îndolțat, se ridică pe cerul vieții mele și dornică te caută, mireasă a gândurilor de lumină, prin zarea de argint a stelelor, prin jocul razelor de lună; nebună se topește prin potirul florilor din grădină, îmbiindu-le miresme nevisate, doar va prilejui revenirea clipitei pierdute, doar va răsări din umbra dragostii mute arătarea de farmec, care să o primească în curățenia sufletului.

Clipita însă nu mai revine.

Două fete vorbesc

de Tabéry Géza.

(Miezul nopții, Singurul hotel al unui sat din Elveția franceză se află plin cu fete între 16—20 de ani. De un an satul este o localitate de sport; englezii au descoperit că prin împrejurimi se poate face admirabil ski. În prezent singurii oaspeți așa zis sunt elevele unui pension din Lausanne. Pretutindeni e o tăcere fără sfârșit, și în hotel, și în sat, și pe dealurile înzăpezite. Pădurile de brazi au murit ori s'au împietrit. Acum pornește încet la plimbare Tăcerea cu un corn și cu ochi albi cercetează viața pădurii. Jos în hotel toți dorm, afară de o fetiță de cincisprezece ani. Camera ei o luminează noaptea de argint. Se mai află și-o altă fată — unu de douăzeci de ani — în aceeași cameră, dar cea de cincisprezece ani nu știe dacă dorme ori nu. Pentru ea aceasta este cea dintâi noapte de nesomn și i-se pare foarte curios. Nu-și dă absolut seama de timp. Zdrăngăne multă vreme ceva, apoi vorbește).

Cea de cincisprezece ani: Dagny! (Nu primește răspuns, deaceea strigă din nou.) Dagny, spune, dormi?

Cea de douăzeci de ani: (Se deșteaptă fără veste) Am dormit... Acum m'ai trezit... Totuși nu mi pare rău. Visam urât. Cineva mă gonea și eu nu puteam să fug.

Cea de cincisprezece: Asta trebuie să fie foarte rău. Știu. Dar când o minge începe să crească și se învârteste! Sunt și vise în care se întâmplă să cădem de undeva. Acesta e cel mai neplăcut lucru.

Cea de douăzeci: Știi că am asudat? (Cea de cincisprezece ani ar vrea să vorbească despre altceva și nu-i răspunde. Tăcere adâncă. Cea de douăzeci de ani devine curioasă). Dar tu ce vroiai să-mi spui?

Cea de cincisprezece: Asta e un lucru foarte serios. Și pe tine te privește, fiindcă vreau să le rog ceva.

Cea de douăzeci: Atunci s'auzăm. Grozav mă interesează ce este acel ceva care pe tine nu te lasă să dormi. (Cască). La vârsta ta...

Cea de cincisprezece: Bine, știu. Întotdeauna dai zor cu aceea, că la vârsta mea... Mi-ar plăcea să plâng, dacă mă gândesc la vârsta mea. Cât de departe este independența mea. Acum am să-ți spun ceva și te rog foarte mult să mă ajuți. Tu mă vei înțelege, căci tu ai logodnic și știi ce este...

Cea de douăzeci (se scoală și cascade ochii): Nu cumva și tu ești... Nu cumva... Vrei să spui că eu știu ce e...

Cea de cincisprezece: Da. Tu știi ce e iubirea.

Cea de douăzeci: Și în chestia asta tu ceri sfat dela mine? Ești îndrăgostită și tu? (Începe să simtă o legătură între ea și cea de cincisprezece ani, pe care până acum o privea ca pe un copil).

Cea de cincisprezece: Da, și asta e un întreg roman.

Cea de douăzeci (își dă aer de superioritate) Orice codană îndrăgostită vede un roman în iubire.

Cea de cincisprezece: Asta nu e numai a părere. Dupăce-ți voi spune, vei vedea și tu că aceasta e o poveste frumoasă. Aceasta e o... e o istorie mare. Nu-i așa, tu nu mă vei spune! Tu nu ești spioană ca Margueritte.

Cea de douăzeci: Nu te voi spune, Annuș, așa ceva nici nu trebuie să gândești măcar despre mine.

Cea de cincisprezece: Asta o așteptam dela tine. Tu ai doar logodnic și îl iubești.

Cea de douăzeci (v.sătoare): Da. Olle mă iubește. Ce departe e acum Olle de mine!

Cea de cincisprezece: Foarte departe. În alba Norvegie.

Cea de douăzeci: Poate doarme. Ce frumoase sunt nopțile norvegiene! Dacă tu le-ai vedea vre-odată!

Cea de cincisprezece: Și fiordurile. Nu-i așa, voi, norvegienii, faceți mult ski și mai bine decât vulgul acesta elvețian?

Cea de douăzeci: Da, noi suntem mai îndemnatnici. Mai iuți, mai sănătoși, mai simpli, dar avem mai mult gust.

Cea de cincisprezece: Mie mi-ar plăcea foarte mult să văd fiordurile.

Cea de douăzeci: Sunt adevărate minuni. Noi, norvegienii... Dar am început acum să declamăm amândouă.

Cea de cincisprezece: Și declamăm într-o noapte elvețiană plină de insonnie. Și ardem de nopțile fără somn.

Cea de douăzeci: După cât mi-ai aduc aminte, până acum dormeam dușă. N'ai dreptul să vorbești la plural despre nopțile fără somn.

Cea de cincisprezece (plecată): Adevărat.

Cea de douăzeci: Și acum spune ce voiai.

Cea de cincisprezece: Mai întâi dă-mi o țigaretă. Ai?

Cea de douăzeci: Vrei să fumezi aici, noaptea? Dimineață, când va veni

madama, va vedea fumul.

Cea de cincisprezece: O să deschidem fereastra. Dar dacă n'ai țigaretă, spune sincer. Nu e nici-o rușine. (Dagny fără nici un cuvânt scoate de sub pernă o cutie de metal, aprinde ea mai întâi, apoi dă și celei de cincisprezece. Cea de cincisprezece trage din țigaretă aprinsă și se lasă aproape pe spate în pat).

Cea de cincisprezece: Mulțumesc.

Cea de douăzeci: Mă rog. (Linște. Amândouă savurează,

Cea de douăzeci: Unde vrei să pui scrumul? Uite, colo pe masă e o farfurie mică: Ai putea s'o aduci încoace.

Cea de cincisprezece: Nu; ar fi grozav să ieși din pat. Aici e papucul meu; e bun și ăsta. (Se apleacă. Lângă pat sunt doi papuci roșii, unul îl dă fetei norvegiene și celălalt îl ține pentru ea. Trage mult și tușește. Ochii îi lăcrimează; lasă țigaretă pentru o clipă și, misterioasă, începe să spună romanul). Ai văzut? Astă seară la dîneu a venit un băiat. S'a recomandat Paul Csató.

Cea de douăzeci: Nu știu cum s'a recomandat, dar bănuiesc că te gândești la acela cu părul negru,

Tabéry Géza

care vorbea ungurește cu compatriota ta, mi se pare, căci n'am înțeles un cuvânt. El e ?

Cea de cincisprezece : Ai ghicit.

Cea de douzeci : Nici nu-i așa greu de ghicit, când nu se mai găsește nici un alt bărbat în hotel.

Cea de cincisprezece : Dar moșneagul spaniol ?

Cea de douăzeci : Știu că moșneagul spaniol nu interesează. Dealtfel aproape că n'am căzut jos când am văzut că madama nu protestează contra prezenței acestui băiat.

Cea de cincisprezece : Madama n'are drept să protesteze. Slavă Domnului, în hotel se află numai o sală și aceasta ocupată complect de masa noastră, deci natural că printre noi trebuia să stea. Nu poate să mănânce la bucătărie.

Cea de douzeci : Asta e drept.

Cea de cincisprezece : El este. Știi cum s'a întâmplat ? Nu știi. Atunci o spun dela început. El este prietenul unei prietene a mea dela Budapesta și astă seară l-am văzut întâi în viața mea.

Cea de douăzeci : Asta e de neînțeles și ești o obraznică. (Iritată). Vreau să spun că ești curioasă, ești interesantă. Spune repede !

Cea de cincisprezece : Prietena mea, știi, s'a întâlnit cu el la Budapesta. Știi, înainte ca el să fi plecat aici în Elveția, la Berna ?

Cea de douăzeci : El e acela care îți trimite scrisori din Berna.

Cea de cincisprezece : El e. Ne scriam des.

Cea de douăzeci : Așteaptă. Madama a deschis odată o scrisoare de-a ta. Era scrisă în ungurește. Și madama a dat-o Etei s'o traducă.

Cea de cincisprezece : El e.

Cea de douăzeci : Eta a avut minte ; a spus că scrisoarea e către o fată.

Cea de cincisprezece : (brusc) El e !

Cea de douăzeci : A spus că acolo e un nume de fată.

Cea de cincisprezece : Zoltan... Noroc că numai la noi se întrebuițează acest nume. (Pătimaș). El e !

Cea de douăzeci : Acum înțeleg.

Cea de cincisprezece : Știi, amândoi ne iubim. De mult.

Cea de douăzeci : De câtă vreme ?

Cea de cincisprezece : Măine se împlinesc două luni și jumătate, Da, la 20 Octombrie mi-a trimis întâia scrisoare, Pe atunci mă numia încă „stimată domnișoară“.

Cea de douăzeci : Și acum ?

Cea de cincisprezece : Acum în diferite feluri. Odată „dulcea mea Anușka“, altădată „scumpa mea comoară“. Dar toate sunt frumoase.

Cea de douăzeci : Excitant. În vârsta ta...

Cea de cincisprezece : Stimată domnișoară — mi-a scris atunci. Am auzit dela prietena d-tale că te afli în Elveția. Prietena d-tale mi-a vorbit mult despre d-ta și mi-a spus să te vizitez. Dacă soarta ne-a aruncat pe amândoi atât de departe de patrie, să încercăm a lega prietenie.

Cea de douăzeci : Așa a început ?

Cea de cincisprezece : Da. Eu numai decât am fost în curat cu situația. Madama nu primește băeți în pension. Nicăeri nu ne-am fi putut întâlni, deci aici era vorba numai de-o iubire sufletească. Imi scria scrisori admirabile. Sufletul lui trăia, ofta în toate rândurile. O putere necunoscută m'a îndemnat să-i desvălui și sufletul meu. N'avem secrete unul față de

altul. i-am scris totul. Și când am venit aici pe timpul acestor zece zile de vacanță și am văzut că nu suntem sub continuă supraveghere, ba puteam să ne dăm cu sania până seara la șase, i-am scris să vie numai decât. I-am trimis și prospectul, ca să fie în curent cu prețurile. I-am spus să se prezinte sub numele Paul Csató, pentrucă dacă madama aude că-l cheamă Zoltan, atunci totul e pierdut... Mai dă-mi o țigaretă. Sunt foarte nervoasă.

Cea de douăzeci : Poftim.

Cea de cincisprezece : Mulțumesc. Astăseară, când a intrat și m'a privit cu ochii aceia mari, negri...

Cea de douăzeci : Și te-a cunoscut ?

Cea de cincisprezece : I-am scris ce haine voiu purta și că sunt blondă. „Ochii mei mari, albaștri de slavă strălucesc veșnic și porț ghețe cu numărul treizeci și patru“... Am încercat să-i exprim prin ochi ce-am simțit când a intrat. I-am făcut semn în taină Etei. În timpul mesei, mi-a spus : ce faci, purcelușo ? Știi, o ciupisem de braț.

Cea de douăzeci : Acesta era semnul ?

Cea de cincisprezece : Purcelușo era semnul. Atunci el s'a întors de pe scaun la spate, s'a mirat și a descoperit că și noi suntem unguroaice și el e ungar și într'adevăr e lăudabil că întâmplător oameni atât de departe se găsesc astfel împreună.

Cea de douăzeci : Bănuesc că aceasta e clipa când madama a bătut din furculiță.

Cea de cincisprezece : Da... Clipa aceasta e... Atunci Eta mi-a spus, desigur în ungurește : Nu vorbi atâta, căci madama e o femeie veșnic bănuitoare. Dar dacă după cină îi va face curte, va face tot ce va vrea, mai ales să se intereseze călduros despre cele două codane urâte, blonde și cu fața roșie. Zoltan ne-a întrebat că pe acelea care stau în fața lui le vizează ? pentrucă acelea și lui i-au bătut la ochi. — Acelea, a urmat Eta. Știi, sunt nepoatele madamei.

(Cea de donăzeci de ani a treia țigaretă și în speranța că prietena ei o va refuza, îi oferă și ei. Cea de cincisprezece deasemenea ia una. Dagny vrea să vorbească despre vârsta Anușei, dar e târziu și se răzgândește).

Cea de cincisprezece : Un ceas și jumătate i-a făcut curte madamei. I-a lăudat nepoatele, moralul și arta poporului elvețian, pe care nici nu-l poate suferi și pe care îl crede inexistent.

Cea de douăzeci : Tot astfel gândesc și eu. Mai ales de când cunosc tablourile lui Hodler. Unde merge de aici ? La Montpellier ?

Cea de cincisprezece : Se înapoiază la Berna.

Cea de douăzeci : Dar spunea că merge la universitate la Montpellier.

Cea de cincisprezece : (Mândră) A mințit — pentru mine. Dacă spunea adevărul, madama l-ar fi bănuit.

Cea de douăzeci : A descris Montpellierul, vorbea despre profesori pe cari îi cunoșea.

Cea de cincisprezece : (Cu mândrie încăpățanată) A mințit. Și a învățat întregul bedeker al Montpellierului.

Cea de douăzeci : Genial !

Cea de cincisprezece : Sacrificiu !

Cea de douăzeci : Măine ce vrei să faci cu el ?

Cea de cincisprezece : Tocmai asta e, vezi ? M'am gândit că tu, Eta, cu mine și cu el în primul rând, mergem la săniuş. Apoi tu rămâi frumușel cu Eta în urmă. Noi mergem pe dealul acela unde se află bisericuța ; acolo vom fi singuri, nu ne vede nimeni. El îmi va săruta fruntea, poate și gura.

Cea de douăzeci : Ii vei da voie ?

Cea de cincisprezece : Da. Dar m'am și gândit ce-i voi spune dacă mă va săruta pe gură.

Cea de douăzeci : Ce-i vei spune ?

Cea de cincisprezece : I-arăt zăpada care acopere totul și-i zic : „Aceasta e haina mea. Zăpada. N'o mai săruta”. Asta trebuie să i-o spun, dar primul sărut i-l îngădui. Asta voiam să te rog : să mă însojești împreună cu Eta o bucată de drum.

Cea de douăzeci : Da.

(Țigaretetele ard. După aceasta vorbesc puțin, fiecare se scufundă în gândurile sale. Dagny se gândește la Olla, Annus, la băiatul acela care doarme tocmai în camera de sub ele. Ce băiat drăguț ! Și așa de bine îi stă cu veșta de cafea neagră, cu hainele bine călțate, între oamenii aceia cari poartă ghete cu ținte. Posedă și puțină cultură și foarte mulț' finețe. Ochii i sunt negri și melancolici. A venit pentru ea, ca s'o vadă. Nu știe de ce ochii începe să i-se innee încet în lacrimi, poate din cauza fumului mult... Numai până mâine la prânz rămâne, numai până mâine la prânz... O ustură foarte rău fumul. În micul papuc s'a adunat mult scrum, dar Annus nu se poate lăsa de țigaretă. Trebuie să roadă ceva, altfel ar fi amărâtă.

Și încet începe să se lumineze afară. O sanie trece pe drum sunând din zurgălăi. Oamenii vorbesc, oamenii umblă. Annus deschide fereastra ca să iasă fumul. Dagny se uită).

Cea de cincisprezece : Dagny, spune, aceasta e dimineața ?

Cea de douăzeci : Da, aceasta e dimineața. E dimineața ta. (Nici ea n'a dormit și e cam slabă, dar inima-i e plină cu iubire adâncă) Astăzi vei fi foarte fericită.

Cea de cincisprezece : (simte că o căldură nemai simțită vreodată i se urcă prin vine). Voi fi fericită...

Cea de douăzeci : Și dacă nu peste mult voi pleca departe, la logodnicul meu și nu mă vei mai vedea, n'ai să mă uiți, așa e? De amințirea primei tale fericiri sunt legată și eu.

Cea de cincisprezece : Intotdeauna mă voi gândi cu dragoste la tine, Dagny. (Plânge înăbușit).

Cea de douăzeci : Dacă Dagny pleacă... Pentru că Dagny Haer va pleca. Fata norvegiană. Fata străină. Departe... (Plânge și ea. Se întinde spre patul celălalt și o sărută mult pe cea de cincisprezece) Atât de frumoasă ești și atât de frumoasă-i ziua ta, dimineața ta. Prima ta noapte de nesomn. La vârsta ta...

~~~~~

În orice schimbare e ceva infam și plăcut totodată, ceva de necredință și de noutate. Aceasta e destul ca să explice Revoluția Franceză.

***

Imaginația este darul cel mai științific dintre toate forțele sufletești, pentru că numai prin el putem prinde analogia universală, sau, ceea ce — în misticism — se numește corespondență.

***

În fiecare cuvânt e ceva *sfânt* care ne oprește să facem din el un joc de cuvinte. A mâinii cu dibăcie o limbă, e un fel de vrăjitorie evocatoare. Numai atunci culoarea vorbește ca o voce adâncă și vibrantă; monumentele cresc, conturându-se pe fondul zărei; animalele și plantele — solii Urâtului și ai Răului — își articulează grimasa lor neechivocă; parfumul deșteaptă gândirea și amintirile — corespondențe; iar pasiunea murmură. (Baudelaire)

Cântec pentru zilele din urmă

de CONST. GORAN.

Amurgul ce te-duce'n drumul meu
— În drumul meu bătut de vijelie,
Amurgu' acesta n'o să mai re'noie
Da'n suflet el îmi va pluti mereu...
Îmi va aduce-aminte de un cuvânt
De sărutarea binecuvântată
Ce ai aprins-o'n inima brăzdată
De patimă, de viață și avânt...
Iar soarele pe care îl sorbim
Din flori, din rouă, doruri și păcate,
Sub tâmplele albite va străbate
Și'n alt amurg voi tresări pătruns
De flacăra sub care tresărim...
Iar chipul tău în piept îmi va sclipi
Și glasul meu aprins va izbucni...
Și voi găsi cuvinte pentru tine
Dar n'am să pot, iubito, să le spui;
Și cântece de amintire pline
În pieptul meu zădarnic vor svâcni...
Tu nu le vei mai auzi!..

~~~~~

Pe valuri

de GEORGE BOTA.

În valurile mări n'furiale
M'am avântat cu luntrea vieții mele
Și am rătăcit spre țărături neumblate,
Prin insule cu fiare blestamate
Și pân' la stânca duhurilor rele.

Sleitu-mi-a de-atâtea ori puterea,
De mi-au căzut lopețile din mână,
Iar valurile m'adăpau cu fierea
Și moartea m'allina cu adierea,
Când mă lovea de stâncă o furtună.

Mă urmăreau flămânzi pe val, delfinii
Și liqhioane multe, fioroase,
Cum povestesc c'au fost oda', bătrânii;
Și mă pândeau din insule streinii,
Ca să-mi arunce sulfi veninoase

Dar îndrăznii să mă avânt odată
Spre un castel, frumos ca din poveste,
În care printre flori trăia o fată
Cea mai frumoasă, spun, din lumea toată,
Cum nici n'a fost și cum nici nu mai este.

Îndată marea se porni nebună,
Și scuturând-o zeli răzbunării,
Veninul tot în spumă și-l adună,
De stâncă mă lovește-a ei furtună,
Ca p'un netrebnie să mă dea pierzării.

Atuncea Doamne, m'am gândit la Tine
Și-ai potolit și mare și furtună,
Și mi-a trimis, durerea să-mi aline,
Din înălțimea zărilor senine,
O rază de nădejde, blânda lună.

Icoane dela țară

de George A. Petre.

Primăvara :

Fecioarele desculțe, cu albe festimele,
Porniră la pădure s'adune viorele
Și-aduseră'n proțape zâmbiri de primăvară
Și'n sânurile albe miros de tămâioară.
O mierlă pripășită într'un salcâm din sat
Asvârle valuri limpezi de fluer sacadat,
Iar soarele întinde aripa-i de lumină
Și-acopere, ca cloșca, golași pui de găină.
Pârae de miresme din pomii'n floare curg
Și ca o inundare se'mprăștie'n amurg.
Pe uliți turme albe coboară dela deal
In simfonii bizare de clopot și caval
Și'n tânguiri duioase de note lungi și scurte
Pe cari mieii dornici le'nalță de prin curte.
Când noaptea cerne neguri și liniște'n obor,
Pătrund fiori în pieptul fecioarei din pridvor
Și stă cu mintea dusă și cu privirea'n lună,
Așteaptă și n'așteaptă, și parcă e nebună,
Pe când flăcăul trece pe uliță cântând
Mergând la ibovnică, cu chipul ei în gând.
Mici candelile de stele pe-altarul nopții ard,
Iar liliecii'n floare se uită peste gard.
Ca o corabie-albă, pe marea planetară,
Domol plutește luna prin liniștea stelară,
Busola ei eternă stă fix : steaua polară.

Vara :

A dat în pârgă grâul și s'a'mbrăcat în aur,
Iar soarele-l păzește ca pe-un imens tezaur
Și când secerățării smulg spicele uscate
Cu sulii de jăratie el îi lovește'n spate.
Pe sat făcerea țese păenjenis de fum
Pe care-l rup cu râsul copiii de pe drum.
Arareori vre-o babă mai iese'n bățătură,
Se ceartă cu ștregarii ori dă la pasări gură,
Apoi făcerea fierbe în clocote'n văzduh,
Iar câinii fug la umbră de muște și năduh.
Lipsește'n sat viața de parcă-i cimitir;
Țăranii o'ncărcară în car cu coviltir
Și'n revărsatul zilei porniră toți în șir
Și-o scoaseră desculță prin roua din câmpie
In scârțâit de roate și'n tril de ciocârlie.
Și secerea spălându-și rugina de un an
Porni să culce grâul ca biciul năzdrăvan;
Cresc snopii pe postafă ca o bogată turmă
Și miriștea'n dantele surăde albă'n urmă.
Un pitpalac simțind că momentul e fatal,
Oftează și pocnește capace de metal.
O barză urmărește lăcuste de elastic ---
Și, complectând tabloul original și plastic,
Făcând pe supărata, părăndu-i totuși rău,
O fată se smucește din brațe de flăcău.

Toamna :

Trec pasări rebegite cu aripe de plumb
Și'n sat sosește toamna în cară cu porumb.
Cu pieptu'nfipt în bătă stă baciul trist la stână,
Iar oile lătoase adună bura'n lână.
Prin vii se năpustiră ca șoarecii'n hambar
Și'n coșuri se încarcă comori de chihlibar.
Zănatie trece vântul și aduce dinspre crământ
Cântări de veselie și miros de pastramă.
De dimineață cerul bolnav tușește brumă
Și'mbracă porumbiștea în horbote de spumă,
Iar seara, ceața sură s'amestecă cu fumul
De nu mai știe omul să nimerească drumul.
Prin curți, flăcăi și fete în murmur de porumbi
S'adună pela clacă și curăță porumbi.
Prin geam se uită galeș o fată oficioasă
Și-și dă și ea cu gândul că e mai bine'n casă.
Din igrasia vremii se'nchiagă ciori de smoală,
Țipând ca niște demoni prevestitori de boală.
Copacii goi se uită la cer firavi, posaci,
Și-aruncă bani de-aramă copiilor săraci.
Prin case, mame bune atârnă roade'n cui,
Din ladă se strecoară aromă de gutui
Și'n pod se urcă sacii îndoldorați cu nuci.
De-acum din casă, vere, ies fatele'n papuci ---
Și lași la poartă drumul, n'ai unde să te duci...

Iarna :

Se năpustește vântul în gemete vulgare,
Urlând în gol ca urșii din zonele polare
Și spulberă făina din morile din cer
Și coace pâine'ntinsă într'un cuptor de ger.
Stau pomi cu creste albe, ca lumânări la denii,
Și rareori vre-un câine mai latră la vedenii.
Pe uliți cad nămeții ca niște jucării
Făcute astăvară, în țărână, de copii,
Iar gardurile prinse sub omățul pudrat
Par culmi cu rufărie întinsă la uscat..
Pe ici, pe colo, oameni încovoiați de spate
Trag pârții, cari mâine vor fi iar astupate.
Iar seara, când strigoii încep din larg să iasă,
Când luna cată palid prin nori subțiri de plasă
Ca un flăcău cu ochii prin geam la mândra'n casă,
Când mâța toarce zornic visând un șoricel,
Iar greerul se joacă sunând din clopoțel,
Bunici cu glasul moale și mâini tremurătoare
Ca magii trag în taină ascunsele zăvoare
Și porțile poveștii ei le deschid ușor :
Atunci pornesc prin satul pictat în alb decor
Convoi de zâne albe și fete de'mpărat,
Iar Făt-Frumos se luptă cu Smeu'nfuriat,
Și'n cel palat visează Ileana'n strai de nea...
Afară poate vântul să urle cât o vrea.

Influența binefăcătoare

și rolul important al coloniștilor macedo-români în istoria dezvoltării noastre culturale

de Gh. Tulbure.

Sub numirea de Macedo-români sau Aromâni e cunoscută ramura cea mai de miazăzi a neamului românesc, locuitoare în părțile centrale din peninsula balcanică. Se mai numesc și „Tânțari“ pentru deasa întrebuițare a sunetului „te“ „ți“ înloc de „ce“, „ci“, iar grecii îi numesc în termen de bațjocură „Cușovlachi“, adică Vlachi schiopi. Numirea de Macedo-români însă nu ne dă ideea cea adevărată de situațiunea lor topografică, câtă vreme e știut, că majoritatea lor nu locuiește în Macedonia lui Alexandru cel mare de pe vremuri, ci e răsfiată mai ales pe coastele și văile Pindului, în Thesalia și Epir. Adevărat, că și în Macedonia propriu zisă trăiește o populațiune, după rassă și limbă, română, aceștia se numesc însă Megleniți sau Megleno-Români și se deosebesc esențial de Aromâni în dialect, în port și chiar în fizionomie. Ei trăesc împrăștiati prin sate și orașe, amestecați cu Greci, Turci, Bulgari, Albanezi, în sfârșit cu toate soiurile de popoare, care s'au îngrămădit în peninsula balcanică, pare că anume pentru a da de gândit diplomaților Europei.

Fără să încercăm aici o descriere etnografică a Macedo-românilor, ne mărginim a constata numai faptul că ocupațiunea lor de căpetenie a fost, în toate timpurile, comerțul. Cauza e firească. Împrejurarea, că nu locuiesc un teritoriu compact, pe care să-l cultive, cum și faptul, că păstoritul, singura ocupațiune mai rentabilă, nu e în stare să-i susțină, i-au îndrumat, în chip firesc, la negoț. Păstorul macedo-român, dacă dorește să asigure copiilor săi o existență, e silit să-i trimită la oraș, unde, ca ucenici de prăvălie, pot să învețe limbile străine și cu timpul să devină negustori. Astfel se explică, cum toți Macedo-românii vorbesc cu aceeași ușurință grecește, turcește și bulgărește și cu ajutorul limbii fac comerț în toate părțile răsăritului până prin Cairo și Alexandria. De altă parte însă e de remarcă, că tocmai această conviețuire îndelungată cu elemente străine, poliglofia și schimbarea portului strămoșesc au contribuit, în cursul timpului, la adormirea conștiinței lor naționale. Faptul acesta, cum și lipsa unei literaturi naționale mai pronunțate, a îndemnat pe învățatul filolog Gustav Weigand, care s'a ocupat mai deaproape cu Macedo-românii, să le prezică, pe lângă toate semnele sporadice de redescoperire, aceeași soartă, care au avut-o Istro-românii: perirea.

În alte condițiuni de viață socială și culturală s'au înfățișat însă Macedo-românii în veacurile trecute. Erau vremuri, cu deosebire prin suta a XVII-a și a XVIII-a, când o bună parte dintr'înșii aveau o situație materială frumoasă, aveau orașe înfloritoare, unde învârteau comerț bogat. Așa erau, în părțile Albaniei, Șipisca, Muscopolea, Nicolija și altele, tot atâtea centre de viață comercială și culturală macedo-română. Încă deatunci au ieșit din sânul lor o seamă de oameni învățați, profesori, poeți și chiar bărbați de stat. Macedo-românii erau așadar un element de cultură, urmarea firească a oricărei bunăstări materiale, și e de însemnat, că năzuința spre cultivare și simțul de

jerfă pentru așezămintele culturale îi distinge și astăzi. Reținem deocamdată această trăsătură aleasă a caracterului lor, pentruca s'o scoatem în relief mai târziu.

Epoca de bunăstare și înflorire a Macedo-românilor însă nu durează mult. Pe la sfârșitul veacului al XVIII-lea frumoasele lor orașele comerciale sunt cucerite și în mare parte devastate de Turci și Albanezii lui Ali Pașa. Văzându-și primejduită existența și averea, locuitorii acestor orașe își părăsesc atunci rosturile de acasă și se refugiază o parte în Macedonia propriu zisă, iar alta în Polonia și Austro-Ungaria.¹⁾

Aceste familii de comercianți refugiați, cari, constrânse de furia Turcilor păgâni, își părăsesc vetrele strămoșești și se așează răsfețe prin orașele din fosta Ungarie alcătuesc așa numitele „colonii macedo-române“ sau „companii grecești“.

Dupăce cunoaștem acum elementele cari compuneau aceste colonii, vom înțelege și rolul important, pe care au ajuns să-l aibă companiile grecești din Ardeal nu numai pe terenul comercial, ci și pe cel bisericesc și cultural românesc.

Aducând deacasă un adânc simț religios și o alipire nestrămutată față de ortodoxie, ori în ce parte se așezau aceste familii de neguțători, înainte de toate întemeiau comunitate bisericescă, înălțându-și aproape în tot locul biserici frumoase și bine înzestrate. E deajuns să pomenim numai bisericile așa numite „grecești“ — căci ai noștri îi priveau de greci — din Viena, Pesta, Eger, Mișcolț, Brașov, Sibiu ș. a. — din cari unele stau și astăzi, — toate împodobite cu ornamentație bogată și provăzute cu fonduri însemnate din daniile coloniștilor macedoneni și din prinoasele soțiilor lor, tot atâtea modele de femei credincioase și evlavioase.

În chipul acesta coloniile macedo-române au contribuit în mare măsură la întărirea și vaza ortodoxismului la noi.

Între familiile împrăștiate în Ungaria, la loc de frunte s'a ridicat mai cu seamă colonia din Pesta. Mai numeroasă și mai bine situată decât celelalte, colonia din Pesta într'o vreme a jucat în viața comercială a Ungariei rolul, care-l poartă astăzi — firește într'un stil mult mai necinstit — neamul jidovesc. De altă parte, pe lângă priceperea afacerilor de comerț, membrii acestei colonii nu erau lipsiți nici de alte calități sufletești mai distinse și mai roditoare pentru cultura românească. Ajungând, în scurt timp, la bunăstare materială și stând în legătură directă cu cultura apuseană, de altă parte scuturându-se de rămășițele influenței grecești aduse de-acasă, coloniștii macedoneni din Pesta, dela o vreme, revin la conștiința obârșiei lor naționale și în inimile lor începe să încolțescă dragostea și mândria față de limba lor strămoșească.²⁾

¹⁾ Cf. Enciclopedia Română. I. Aromâni, de Weigand.

²⁾ Cf. Dr. G. Heinrich. Egyetemes irodalom történet. Budapest. 1902. II *Oldhok* de Dr. G. Alexici.

La procesul acesta de redeşeptare națională a contribuit, firește, în primul rând, curentul literar latinist, pornit la sfârșitul veacului al XVIII-lea de pleiada învățaților noștri limbiști și istoriografi: Samuil Micu-Klein, Petru Maior, George Șincai și alții, cari, cei mai mulți, și-au dezvoltat activitatea literară în capitala țării. E știut apoi, că, pe timpul acesta, între Budapesta și Țările românești se întreținea o vie legătură socială prin deseale călătorii ale boierilor și neguțătorilor „de dincolo” în Ungaria. Iar Buda, — unde vestita „tipografie crăiască” a universității scoțea la lumină o mulțime de cărți românești, cari se desfăceau, mare parte, în Țara românească, — a fost pentru principatele dunărene, multă vreme, puntea de unire cu apusul civilizată.

Fact este, că pe urmele acestei mișcări de renaștere culturală, pe la începutul veacului al XIX-lea, din mijlocul coloniilor macedo-române răsar două figuri remarcabile, cari, amândouă, luptă pentru redeşeptarea conștiinței naționale a consângenilor lor din fosta Monarhie Ungară.

Aceștia sunt Mihail Boiadji și George Roza, de cari merită să ne ocupăm mai de aproape.

Mihail Boiadji, născut pe la anul 1780, se coboră dintr'o veche familie macedo-română din Buda. Terminând studii bune, în anul 1813 publică la Viena o gramatică a dialectului macedonean sub titlul: *Romänische oder macedo-vlachische Sprachlehre, verfasst und zum ersten Male herausgegeben von Michael G. Boiadji, öffentlichen greich. Lehrer der hiesigen National-Schule, Wien, 1813.*

Cum rezultă din titlu, Boiadji era învățător la școala grecească din Viena și în calitate a acesteia scrie în nemțește cea dintâi gramatică a dialectului macedo-român. Pe lângă normele gramaticale și sintactice, manualul lui Boiadji mai cuprinde și câteva fabule sau, cum le numește autorul, „Paramithe și istorii alepte”, în dialectul macedonean. Dovadă că ținta lui era să reînvie dialectul macedo-român, să-l facă cunoscut învățătorilor și consângenilor săi, spre a se învedera originea lui comună cu celelalte dialecte românești. Este de însemnat, că gramatica lui Boiadji mai târziu a prelucrat-o filologul Maxim după ortografia sa etimologică, luându-i, firește, întreaga valoare.

Celălalt învățat macedo-român *George Roza* (*Rozsa*) s'a născut în patria sa, în Monastir, pe la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Despre dânsul avem date mai sigure. În vârstă de 6 ani a fost adus la un unchiu al său, pe atunci comerciant bogat în Timișoara, care l-a susținut la studii universitare, după isprăvirea căroră s'a așezat ca medic în Oravița, unde s'a și căsătorit. De soția cea dintâi însă s'a despărțit pentru a lua în căsătorie pe fata protopopului sârb Sofronie Ivacicovici, fratele fostului nostru mitropolit Procopiu, urmaș la scaunul lui Șaguna. Acest protopop Sofronie era un limbist și poseda o vastă cultură enciclopedică. Despre George Roza se mai zice, că vorbea 14 limbi. Deci probabil, că admirația față de cunoștințele filologice ale viitorului său socru l-a îndemnat pe Roza să-și părăsească soția dintâi.

Dela Roza, — pe lângă o carte de medicină, care se păstrează în biblioteca universității din București, — ni-a rămas un sistem ortografic cu litere latinești, alcătuit pentru dialectul macedo-român.

Incercările literare ale acestor învățați macedoneni, deși nu prezintă vre-o importanță științifică deo-

sebită, rămân totuși ca o mărturie luminoasă de conștiința unității naționale a coloniștilor macedo-români cu cealaltă parte a românismului. Faptul acesta se învederează și din broșura: *Kurzgefasste Geschichte der Vlachischen Nation in Dacien und Macedonien*, tipărită pe la 1819 în Pesta, de un anumit George Muntean, din cuprinsul căreia deasemenea reiese convingerea, că Daco- și Macedo-românii sunt părțile aceleiași trup național. Dar să cercetăm mai de aproape roadele acestei mișcări literare asupra coloniei din Pesta.

Înainte de toate, iarăși ca un eflux al acestui curent național, să considerăm faptul că parochia macedo-română din Pesta a fost cea dintâi la noi, care și-a procurat pe seama bisericii și a școlii sale cărțile religioase și didactice, apărute pe la începutul veacului trecut în Țara Românească.

În rândul al doilea, ca o nouă dovadă a năzuințelor pentru înaintarea culturii, cari prinseseră rădăcini în sânul coloniei din Pesta, trebuie să amintim o altă instituțiune socială a ei, anume: Societatea femeilor macedo-române din Pesta.

Pe la anul 1815 treizeci și mai bine de femei macedo-române din Pesta, povățuite de dragostea pentru progresul cultural al consângenilor lor, se constituiesc într'o societate sau reuniune, al cărei scop era de a sprijini opera românismului. În urmărirea acestei ținte fiecare membru a societății ia asupra-și îndatorirea de a contribui după putință la sporirea „fondului școlar”, din care avea să se susțină școala și învățătorii și să se voteze ajutoare studenților macedo-români, distinși la învățătură. Aflând despre frumosele intențiuni ale societății femeilor „deputațiunea administrativă a fondului național școlar de ritul greco-uneit”, (așa se numea comisiunea pusă în fruntea acestui fond), se simte datoare să aducă și la cunoștința celorlalte comunități macedonene nobila și generoasa întreprindere a femeilor din Pesta, exprimându-și pe cale publică mulțumirile pentru o jertă atât de însemnată adusă școlii române din Pesta.

Cuvinte de laudă la adresa societății femeilor din Pesta aflăm și într'o broșură tipărită pe la anul 1819 în Buda, de un anumit Petrovici, care poartă titlul: *Neujahres Geschenk den Herrn und Frauen Bürger und Bürgerinnen walachischer Nation zu Pest — von Petrovics*. Ofen, gedruckt mit königl. ungar. Universitätschriften.

Broșura cuprinde, între altele, o odă lungă, în care, cu prilejul anului nou, se preamăresc străduințele Românilor din Pesta, cari, mână în mână cu femeile lor, nu cruță nici o jertă pentru cultura limbii și sădirea științei în școala lor.

Câtă vreme a funcționat și la ce rezultate a ajuns societatea femeilor din Pesta nu se știe cu siguranță. Din broșura amintită se pot cunoaște însă, după nume, toate membrele societății și se știe, că cea dintâi președintă a fost Elena Grabovski, mătușă a lui Șaguna, după care au urmat Maria Roza și Maria Nicolici. Cu mândrie și recunoștință merită să pomenim numele acestor femei, care într'un chip atât de înălțător au știut să se pătrundă de trebuințele culturale ale neamului lor.

Toate aceste adevăresc afirmațiunea noastră de mai înainte, că colonia macedo-română din Pesta, pe la începutul veacului trecut, era deja un factor însemnat al vieții noastre bisericesti, sociale și culturale. Între membrii acestei colonii găsim o seamă,

Inșir'țe Mărgărite de Victor Effimiu

Grupul de diletanși din Oradea, costumași pentru actul I.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Charles Baudelaire*)

Cugetări și Paradoxe

Din copilăria mea: sentiment al singurătății. Cu toată familia, și în mijlocul camarazilor, mai ales, — sentimentul unei soarte pururea singur.

Cu toate acestea, sete aprinsă de viață și de plăcere.

***

Dandy-ul trebuie să aspire veșnic să fie sublim. Trebuie să trăiască și să doarmă în fața unei oglinzi.

***

E în lumea spirituală ceva misterios care se numește nenoroc, și nimeni dintre noi n'are dreptul să discute cu Fatalitatea. E zeița cea mai puțin înțeleasă dintre toate, și care se bucură, mai mult decât toți papii și decât toți preoții budiști, de privilegiul de-a nu greși niciodată.

***

Entuziasmul provocat de orice lucru în afară de abstracțiuni, e semnul unui temperament fără voință, bolnăvicios.

***

Eu cred că farmecul nespus și misterios care se desprinde din contemplarea unei corăbii și mai ales a unei corăbii plutind, se datorește — în primul rând — regularității și simetriei, care sunt unele din cele dintâiu cerinți ale sufletului omenesc, tot așa de însemnate ca și complexitatea și armonia; și, în al doilea rând, înmulțirii succesive și bogăției tuturor curbilor și figurilor imaginare înfăptuite în spațiu de elementele adevărate ale obiectului.

Ideea poetică desprinsă din această mișcare a liniilor, e aceea a unei ființe vaste, nețârmurite, complicate dar euritmice, e aceea a unui animal plin de geniu, suferind și suspinând toate suspinele și toate ambițiile omenești.

***

Fraza poetică poate să imite (și prin aceasta se înrudește cu arta muzicală și cu știința matematică) linia orizontală, linia dreaptă suitoare, linia dreaptă coborâtoare; ea poate să urce cu vârful către cer, fără găfâială sau să coboare perpendicular către infern cu iuțea înțregei gretăfi; ea poate urmări spirala, poate descrie parabola sau zigzagul, înfățișând o serie de unghiuri suprapuse.

***

Frumoasele, marile și puternicile corăbii, cu înfățișarea obișnuită și melancolică, ușor legănate pe apele liniștite, par că ne șoptesc — privindu-le — când oare vom porni spre țara fericirii?

***

Forma didactică e cea mai mare dușmană a adevăratei poezii.

*) Din volumul: „Sufletul lui Baudelaire“, care a apărut.

În literatură ca și în morală, e tot atât de prielnic pe cât e de glorios, să fii delicat. Cu cât suntem mai nobili cu atât suntem mai singuri.

***

Încerc să micșorez toate supărările mele printr'o muncă regulată. Când voiu isbuli voiu fi cel mai mândru și cel mai liniștit dintre toți oamenii, voiu fi salvat.

***

Grație acestui minunat și nemuritor instinct al Frumosului, noi privim Pământul cu toate privesțile lui, drept un rezumat, o corespondență a Cerului.

***

În muzică, în pictură și chiar în poezie, care e totuși cea mai complectă dintre arte, se află totdeauna o lacună pe care închipuirea auditorului o întregeste.

***

Hotărât lucru: inspirația e soră bună cu munca ordonată, de toate zilele. Aceste două contrarii nu se exclud, ca de altfel toate contrariile din care e alcătuită natura.

Inspirația se supune ca foamea, ca digestia, ca somnul. Fără îndoială că sufletul e înzestrat cu un fel de mecanică cerească, de care nu trebuie să te rușinezi, ci dimpotrivă să tragi partea cea mai glorioasă, precum medicul frage toate foloasele din fiziologia trupului.

Dacă vrei să trăiești într'o contemplare continuă a operei de mâine, munca zilnică va ajuta inspirația, după cum un scris citeț te poate lămuri mai repede și după cum totdeauna scrii clar când cugetarea e sigură și puternică.

Culese și traduse de Al. T. Stamatiad.

~~~~~

Bachică

de CONSTANTIN DOBOȘ.

Lui Gh. Bacovia.

Prietene, umple o cupă, cu vin
Ce spumegă 'ntocmai ca marea;
În el vom găsi pentru-o clipă, ce vrem:
Uitarea, uitarea, uitarea.

Și toarnă și umple-o din nou și mereu,
Mai dulce e vinul ca mierea...
Caci numai așa vom putea să uităm
Durerea, durerea, durerea.

Și tot să ciocnim un pahar de-alt pahar,
Să l simți că parcă se frânge;
Caci mâini, tu pleca-vei și 'n urma ta, eu
Voi plânge, voi plânge, voi plânge!

Naboth

de Rudyard Kipling.

Iată cum s'a petrecut ; și adevărul ce se desprinde este încă o alegorie a imperiului.

L'am întâlnit într'un colț al grădinei mele, cu un coș gol pe cap, și o sdreanță murdară împrejurul șalelor. Era tot avutul asupra căruia Naboth putea să ridice umbra vre-unei pretențiuni când l-am văzut pentru prima oară. Imi ceru o pomană și aceasta a fost începutul relațiunilor noastre. Era atât de slab încât i se vedeau coastele ca și coșului său. Imi povesti o întâmplare lungă despre friguri, de un proces și de o oarecare căldărușe de fier ce i-a fost secvestrată de tribunal, pentru executarea unei sentințe. Am pus mâna în buzunar pentru a ajuta pe Naboth, după cum regii orientului ajutau pe aventurierii străini până la ruina regatelor lor. O rupie se ascunsese în căptușala vestei mele. Ignoram cu totul existența ei, și i-am dat-o lui Naboth ca un dar căzut din cer. El răspunse că eram singurul și legitimul Protector al Săracului ce a cunoscut vre-odată.

A doua zi, el reapăru cu pânțele puțin mai rotund, și făcu mii de închinăciuni în fața verandei mele. Mi-a spus că eram și tatăl și mama sa, și descendentul direct al tuturilor zeilor din Panteonul său, fără să mai vorbesc de controlul meu asupra destinelor universului. Pe când el nu era decât un vânzător de bonboane și de mai mică importanță ca praful de sub picioarele mele. Mai auzisem eu acest fel de vorbe lingușitoare, așa că l-am întrebat ce mai vrea.

Rupia mea, îmi spuse el, îl ridicase în nori și doria să-mi facă o rugămintă. Voia să instaleze micul său coș cu bomboane aproape de casa binefăcătorului său, pentru a urmări cu privirea respectabila mea persoană în timp ce plecam și veneam iluminând lumea. — Eu binevoii grațios să-i dau voie, tar el se depărta cu capul între genunchi.

Acum e nevoie să se știe că la marginea grădinei mele, terenul coboară până în stradă și această pantă e acoperită de o plantație deasă de arbuști. Un scurt drum pentru trăsuri merge de la casă la un loc de plimbare publică, care trece foarte aproape de plantație.

În după amiaza zilei următoare observai că Naboth se așezase la poalele pantei, în praful drumului sub soarele arzător, cu un coș înaintea lui, unde rățăceau câte-va bomboane unsuroase. Se apucase iar de comerț grație darului meu mărinimos și locul cedat de favoarea mea i se părea un paradis.

Reamintiți-vă, nu era vorba decât de Naboth, coșul său, soarele și praful, când imperiul meu începu să fie amenințat.

În ziua următoare Naboth se transportă în partea

de sus a pantei, mai aproape de arbuștii mei, și agita un evantai de foi de palmier pentru a ține muștele departe de dulciurile sale. După acest fapt am gândit că negustoria trebuie să-i fi mers.

Patru zile mai târziu, am remarcat că se mai retrase încă, el și coșul său, la adăpostul arbuștilor, și legase între două crengi o cârpă de culoarea nisipului spre a face mai multă umbră. Era belșug de bomboane în coș. Cândeam că, într'adevăr, comerțul trebuia să meargă cu pânțele umflăte.

Șapte săptămâni mai târziu, guvernământul cumpără o mică bucată de pământ, pentru construcția unui tribunal, aproape de extremitatea proprietății mele și întrebuiță vr'o patru sute de lucrători pentru punerea temeliei. Naboth cumpără o cuvertură, vârgată în albastru și alb, un picior de lampă de aramă, și un băiețuș pentru a face față avântului de speriat ce lua comerțul său.

Cinci zile mai târziu, cumpără un registru de socoteli, mare, gros, cu scoarțe roșii și o călămară. Astfel am observat că lucrătorii făcuseră datorii la Naboth, și că comerțul lua o extensiune conform cu legile legitime ale creditului. — Am observat de asemenea că micul coș devenise trei coșuri, că Naboth, intrase și mai mult în plantația de arbuști și că, tăind ramurile, își făcuse o mică și frumoasă poiană, pentru a-și expune convenabil, coșurile, cuvertura, registrele, și băiatul.

O săptămână și cinci zile după aceea își construi o vatră de argilă în poiană, iar registrul de socoteli se umflase. El a declarat că Dumnezeu a creat puțini englezi de felul meu și că eram întruparea tuturor virtuților omenești. Imi oferii ca tribut, câte-va probe din marfa sa, și acceptându-le, îl recunoscu drept feudatarul meu sub mantaua protecțiunii mele.

Trei săptămâni mai târziu, am remarcat că băiatul avea, acum, obiceiul de a prepara pentru Naboth masa de prânz, și că Naboth începea să facă burtă. — El intrase și mai mult în vegetația mea și posedea un al doilea registru de socoteli mai gros ca cel dintâi.

Unsprezece săptămâni mai târziu, Naboth săpase drumul său aproape dintr'o parte în cealaltă a plantației, și o colibă de trestie, lângă care se afla un pătîșor, se ridica în micul luminiș făcut de el. Doi câini și un copilaș dormeau în pat, de unde um tras concluzia că Naboth își luase femeie. El spuse că, grație favoarei mele, făcuse așa, și că eu eram de nenumărate ori mai frumos de cât Krișna.

Șase săptămâni și două zile mai târziu, un zid de pământ crescuse în fundul colibei. După el ciuguleau pasări, și toate acestea răspândeau un miros destul de

urât. Secretarul municipal pretindea că se formează o cloacă pe stradă din cauza acestor infiltrațiuni ce se scurgeau de pe proprietatea mea și că trebuia să caut a le face să dispară. I-am spus lui Naboth. El mi-a declarat că eu sunt suveranul stăpân al intereselor sale aici jos pe pământ, și că grădina era întregă proprietatea mea; și din nou îmi trimise probe din marfa sa într'o cărpă murdară.

Două luni mai târziu un zidar fu omorât într'o bătaie ce avusese loc în fața viei lui Naboth. Inspectorul poliției declară cazul serios, se duse la locuințele servitorilor mei, insultă pe femeia intendantului meu și voi să aresteze chiar pe intendent. Ciudățenia crimei era că cea mai mare parte dintre lucrători erau beți în momentul când s'a întâmplat. Naboth făcu observația că numele meu era un zid de apărare între el și dușmanii săi și că aștepta apropiata venire a unui alt copil.

Patru luni mai târziu, coliba era toată din zid de pământ, foarte solid construită și Naboth întrebunțase cea mai mare parte din arbuștii mei pentru a-și hrăni cele cinci capre ale sale. Un ceasornic de argint și un lanț de aluminiu strălucea pe pânțelele său foarte rotunjit. Servitorii mei, în diferite rânduri, fură găsiți beți într'un mod alarmant, și nu scăpau nici o ocazie de a-și pierde timpul cu Naboth. El spunea că grație favoarei și gloriei persoanei mele, va

face din tot neamul său femeesc adevărate doamne și că dacă era cine-va care ar lăsa să se audă că el ținea la umbra tamarinilor mei o distilerie clandestină, era atunci datorია mea, suveranul său, de a-i urmări.

O săptămână mai târziu el tocmi un om pentru fabricarea mai multor duzini de metri pătrați de zăbrele, menite să înconjoare partea din spatele colibei astfel că femeile sale să se găsească la adăpost de privirile streine. Omul pleca seara, lăsând lucrul său, peste poteca cea mai scurtă ce lega strada de casa mea.

Mă reîntorceam în trăsură în amurgul zilei, ocolind colțul de lângă via lui Naboth, în goana mare.

Primul lucru de care îmi amintesc după aceasta sunt caii dela trăsură cari poticindu-se se sbăteau într'un fel de rețea de bambus de o soliditate fără pereche. Caii se prăbușiră. Unul se sculă cu genunchii răniți. Celălalt era atât de vătămat încât am fost silit să-l împușc.

Naboth nu mai e acolo, și coliba s'a reîntors în noroiul de unde s'a ridicat, cu bomboanele prefăcute în sare: pentru a arăta că locul e blestemat.

Iar eu mi-am construit un pavilion care domină marginea grădinei, și care este, la frontierele mele, fortul de unde păzesc imperiul meu.

Trad. de Eugenia Biciolla.

Către abonați

Rugăm stăruitor pe d-nii abonați cari nu și-au achitat abonamentele pe anul 1926, să binevoiască a ne trimite suma de 120 Lei cât mai neîntârziat. E o sumă ridicolă care, suntem siguri, că nu lasă mare gol în bugetul nimănui. Pentru noi însă însemnază totul căci „Familia“ nu are alte surse decât abonamentele. — D-nilor abonați cari nu-și vor achita restanța li se va opri expedierea revistei. Suntem siguri că nu vom fi nevoiți să recurgem la asemenea măsuri și că numărul viitor, care va apare la 25 Martie, va fi primit de toți cei 2500 abonați așa ca până acuma.

Administrația

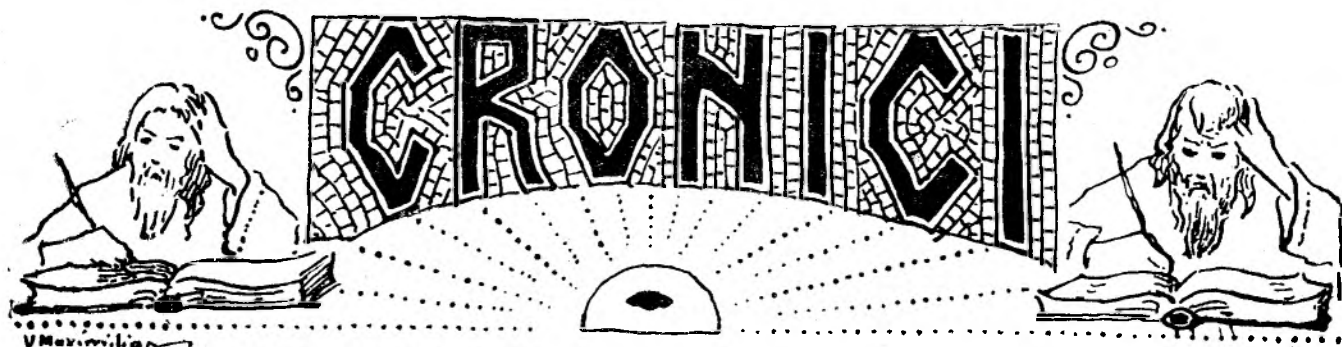
Magazin de
coloniale,
delicatese,
conserve

IOAN MEZEY & Comp.

Str. Alexandri No. 2. — Vis-a-vis de Primărie

Cel mai vechiu magazin românesc din Oradea

Mărfuri proaspete, curate și
cele mai bune pentru gospo-
dării, cu prețuri reduse. 1 kg.
Zahăr tos 34 lei. Cutie 37 lei.

Universitatea liberă E. Gojdu. Dintre ultimele conferințe ținute în cadrul Universității Libere E. Gojdu, remarcăm conferința d-lui Mircea E. Niciu, procuror la Curtea de Apel a d-lui prof. Dr. Eug. Speranția, a d-lui Dr. D. Găldău, și a d-lui D. Ioanovici.

D-l procuror *M. Niciu* a rostit o fermecătoare, iatrăpată și luminoasă conferință despre evoluția ideii de drept. Conferențiarul s'a prezentat ca un insuflător de cuvinte abstracte, cărora le inspiră viață, le colora și le înflorește în toate nuanțele, realizând un desăvârșit efect oratoric. În conferință s'a stăruit, îndeosebi, asupra extremităților între cari se întinde arcul evoluției ideii de drept: individualismul lui Rousseau și solidaritatea lui L. Bourgeois. Oratorul face critica individualismului și consideră persoana liberă, nedeterminată, ca un izvor de raporturi juridice, urzite între indivizi pentru promovarea intereselor egoiste. Științele naturale, biologia, a descoperit însă și alte legături între celulele cari alcătuiesc organismul: solidaritatea lor în vederea aceluiaș scop. Din teoria organicistă, brodată pe filozofia evoluționistă a lui H. Spencer, și tălmăcirile naturaliştilor, L. Bourgeois ridică la rangul de doctrină: solidaritatea. Fenomenul solidarității se arată atât în secția longitudinală a istoriei cât și în secția transversală. Într'adevăr faza actuală a societății se datorește de o parte nenumeratelor valori de generații cari s'au stins, eredității biologice și psihice, trudei teaurate în diferite instituțiuni, de altă parte alcătuirea instantanee a societății actuale, prin aceleași idei dominante, arată în chip neîndoios fenomenul solidarității și în secțiune transversală. Între individ și societate, fie cea de azi fie cea trecută, există un quasi-contract, care îi impun anume obligațiuni. Ideea de drept, morală și educație apar în această doctrină în lumină nouă. Ca încheiere conferențiarul se adresează în avântate cuvinte tineretului din sală, îndemnându-l la cultivarea sentimentului solidarității prin care vom ajunge la desăvârșită consolidare sufletească.

D-l prof. *Eug. Speranția* într'o conferință erudită, cu popasuri poetice, de un farmec calmant, a vorbit despre fazele civilizației. După analiza istorică a noțiunii „civilizație”, încheiând cu tălmăcirea dată de Chamberlain — arată cum erau înțelese fazele civilizației în istoria gândirii. În concepția astrologică a lui Averoes fazele civilizației se perindau după legile anotimpurilor. Omul, societatea, omenirea era supusă influențelor astrale cari, se știe, sunt caracterizate prin periodicitate. Vico în intuiția faptelor istorice, observă renașterea unora, nu-și poate însă forma idei clare asupra naturii națiunilor, fiind stăpânit de tradițiunea biblică și teoria dreptului natural de pe acele vremuri. Oprindu-se la d. Conte, conferențiarul lămurește învățătura acestuia despre paralelismul dintre evoluția psihică a individului și fazele civilizației, cuprinzând în noțiunea aceasta toate manifestările spirituale și tehnice ale colectivității. Teoria fazelor: teologică, metafizică și pozitivistă, însă a fost combătută. Chiar sufletul copilului (studiat de conferențiar în câteva lucrări serioase: N. R.) în primele sale manifestări se arată pozitivist, lipsindu-i noțiunile moralei, și râvnind la acaparea lucrurilor.

Istoria culturală a omenimei arată trecerea dela faza materialismului primitiv la faza spiritualizării. Punerea în opoziție a omului modern, rafinat și subtil în gândire, față cu omul primitiv, stăpânit de instinctele animalității, ale scării zoologice, în vârful căreia se afla, arată lămurit direcțiunea evoluției. Arta și tehnica înregistrează zilnic o izbândă a inteligenței asupra naturii. Apologia inteligenței a încheiat conferința erudită, instructivă și apl udată.

D-l Dr. *D. Găldău*, radiolog, a vorbit despre razele Roentgen. În interesanta sa conferință, lucrată cu temelie, întovărășită cu experiențe și proiecțiuni, d-l Dr. Găldău a prezentat publicului marea familie a undelor hidrodinamice, sonore electromagnetice, luminoase și atmosferice. Ordonând aceste unde după lungimile lor, razele Roentgen se găsesc în prelungirea spectrului solar, spre razele ultraviolete, având o foarte mică lungime de undă. Producerea razelor X se datorește razelor catodice cari, prin bombardarea unor corpuri, așezate în drumul lor, cu o grindină de electroni, produc raze nouă: razele X. Razele aceste arată toate însușirile razelor luminoase: se reflectă, refractă, interferează (se sting la întretăiere în anume condițiuni) se difractă. Cu ajutorul lor, Lane a reușit să fotografieze moleculele cristalelor. Proprietatea cea însemnată, însă, este marea lor putere de a pătrunde prin corpurile opace pentru lumina solară. Puterea de penetrație a razelor X scade cu creșterea densității corpului. Așezând un amestec de corpuri între tubul de producere a razelor Roentgen și un ecran acoperit cu platinocianură de bariu care luminează atins de aceste raze, pe ecran se observă risipite pete umbroase, corespunzătoare părților cu densitate mare și pete luminoase, cari răspund părților îngăduitoare față cu razele X. Pe această însușire se întemeiază radiosopia și radiofotografia. Conferențiarul arată o mulțime de proiecțiuni reprezentând diferite radiofotografii de ale organelor bolnave. Ca încheiere istorisește viața plină de abnegație a marelui descoperitor care a fost Roentgen. Acesta fascinat de dragostea adevărului și idealismul pur al adevăratului om de știință, trăește și moare sărac, refuzând ajutorul celor mulți cari au valorificat invenția lui. Conferențiarul îndeamnă tineretul din sală să învețe idealism și jertfă de sine dela acest savant, căci numai așa vor putea avânta patria spre culmile gloriei.

D-l *D. Ioanoviciu* cu o rară plasticitate și coloratură în expunere a vorbit despre influența filozofiei lui Kant—Schopenhauer asupra lui Eminescu. Schițează filozofia rațiunei pure a lui Kant. Sufietul este zăvorit ca într'o cetate medievală în care numai pe punțile simțurilor se poate trece. Elementele cunoștinței, senzațiile, sunt subiective, căci ele doar reprezintă felul de a reacționa al organismului față cu impresiunile din afară. Ele nu învăluie câtuși de puțin sămburele realității; nu sunt vehiculul miniaturii lucrurilor, ci mai curând sunt avertismente că asupra noastră natura neconținut își arșvârle săgețile impresiunilor fizice. Senzațiile sunt adunate și turnate în tiparele formelor aprioristice. Spațiul și timpul — aceste contribuții subiective — produc ordine în volbura senzațiilor, ajutate de felurile cate-

gorii. Dacă senzațiile sunt subiective, și se însălează în judecări și sisteme prin colaborarea formelor și categoriilor subiective, ne este cu neputință de a pătrunde în esența lucrurilor, de a prinde „Ding an sich“, lucrul în sine. Temelia pe care se reazimă cunoștințele rămâne tănuită. Operațiunile gândirii printr'un fel de inerție a sufletului se continuă și dincolo de sfera cunoștinței, cretând Ideile transcendente: sufletul, Dumnezeu etc.

Schopenhauer prin introspecțiune crede a prinde esența ființelor. Omul face parte integrantă din lume, prin urmare esența lui trebuie să fie identică cu esența lucrurilor. Observația internă arată că omul este voință, de unde conchide că esența universului este voință. Fenomenele sunt procesul de intrupare a voinței în materie. Punea între voință și materializarea sa o alcătuesc ideile, a căror cunoaștere este ținta supremă a omului. Voința este liberă a decide în alegerea formei sale de intrupare. Din clipa începerii materializării, însă, ea este o vecinică sbuciumare, necontentit își alege noul forme de intrupare. De aici o nestinsă durere întovărășește viața omului! Singura scăpare a omului ar fi suprimarea acestei voinți, prin întoarcere la Nirvana.

Pesimismul lui Eminescu s'a adăpat la metafizica lui Schopenhauer. Pesimismul lui practic, rezultat din experiență, n'a putut să se înviorze prin optimismul metafizic al religiei creștine, cum se întâmplă la Gr. Alexandrescu. Conturul concepției eminesciene despre viață și moarte o dă filozofia lui Kant—Schopenhauer, iar saturația o săvârșește filozofia lui Buddha, cum făgăduiește conferențiarul a arăta în continuare.

N.

Raducosmina regiune culturală a Oradiei. Anul 1927 ne-a blagoslovit cu o nouă bazaconie. Impărțirea țării pe regiuni culturale. Cea ce Bucureștii ne dă cu lingurița, când cu prea mare doză de chinină, când cu prea multe săruri, e caraghios. Toate sforțările noastre de a îngheba ceva aici la graniță cu caracter permanent a rămas baltă. Surzenia celor cari ar trebui să aibe și o ureche pentru interese mai înalte, e evidentă. Ne-am convins că la centru nu se face nimic de cât cu intenția de căpătuială. Exemplu? Cele 9 milioane ale ministerului instrucțiunii Când avem atâtea școli fără internate și atâtea internate fără nimic, înalte interese de căpătuială de neroadă politică de partid au hotărât ca această sumă să fie schimbată în ciolan de propagandă culturală raducosmină. Ce criterii, ce legături au contribuit și pentru bazaconia aceasta de cultură mercenară? Țara, mai ales, provinciile nou alinute, au așteptat atâția ani dormind, cultura propagandei d-lui Radu Cosmin?

Oare cei în drept nu și-au informatorii lor în fiecare centru? N'au aflat că Bihorul, deși a găzduit cu indiferență doleana persoană a d-lui Radu Cosmin, venit imcognito de câte-va ori, nu s'a culcat nici când pe speranța că-l va avea, odată și odată, șef cultural? Înțelegătorii lipsurilor locale, admirabili pleiadă de profesori, magistrații și puținii intelectuali n'au stat cu mâinile n sân până acuma. N'au auzit — cei în drept — de activitatea culturală a reuniunii „Cele Trei Crișuri“ pe vremuri, și a „Universității libere E. Gojdu“ de doi ani încoace? Dacă prima formație a amuțit și activează numai în chip de reclamă personală, cea de a doua muncește și muncește frumos și cu folos. Conferințele săptămânale ținute în Oradea, complectate de echipele cari descind în comune și sate, periodice, sunt coruri de cari trebuie să se țină seamă. Și pe când unii muncesc la fața locului, alții cari își bea trândav cafeaua la Capșa, pe simplul merit că știu să se învărtească, ajung ca ilustrul Radu Cosmin șef cultural de regiuni. Avem intelectuali cari de 7—8 ani de zile desfășoară o activitate plină de rod pe tărâm cultural, aci, la graniță. Scrisul lor, împrăștiat cu o dărnicie de risipitori prin coloanele tuturor ziarelor și revistelor, de 7—8 ani, caută să facă față setei de cultură românească, a marelui mase. Au lucrat și lucrează dezinteresat, cu simplă dorință de a contribui cu ceva

la binele general. Un G. A. Petre, un T. Neș. etc. sunt valori cari nu pot fi puse sub papucul de cauciuc al d-ului Radu Cosmin. Și cu toate acestea, șeful regiunii Oradea, a culturii românești este, de azi încolo — după cele aflate din gazete — marele scriitor de maculatură literară: Radu Cosmin. Dela Bacalogue la Radu Cosmin, nici un pas. Ce mi-i Tanda, ce mi-i Manda!

Cursurile de adulți. Prin noua lege a învățământului, votată de guvernul trecut, cursurile de adulți au fost impuse învățătorilor de pretutindeni. Nu știu bine dacă aceste cursuri au fost deschise până acum de învățătorii noștri dela țară. Rândurile de mai jos însă am dori să fie un stimulent pentru ei.

De curând m'a apucat noaptea într'un sat din Bihor și am tras în gazdă la un țăran cunoscut. După ce am ciocnit câteva pahare de vin la cină, care mi-a fost mirarea când văzui că gazda se scoală dela masă, cerându-și ertare că mă părăsește câțva timp pentru a merge la școală să asculte lecțiile învățătorului. Era vorba de cursul de adulți ținut de învățătorul de-acolo. M'am sculat repede și l'am însoțit și eu. Am intrat în clasă și am ocupat loc în bancă, între un număr surprinzător de săteni de toate vârstele.

La lumina slabă a unei lămpi cu petrol, un învățător tânăr, aproape copil, îmbrăcat modest, cu ghețele pline de noroiu, explica cu voce răspicată sistemul solar, înarmat cu toate argumentele convingătoare, pe care le expunea într'o limbă populară demnă de invidiat. Sătenii îl ascultau cu atenție încordată și din când în când câte unul îl intrerupea când avea vre-o nedumerire. Tânărul, cu o răbdare de apostol, răspundea tuturor și se vedea că vorbele lui au efect convingător. Am ascultat lecția lui cu evlavie ca pe-o propovăduire și trebuie să mărturisesc că mi-a reimprospătat lucruri uitate. Acasă, gazda mi-a vorbit cu entuziasm de noul lor învățător — „trăi-l-ar!“ — și mi-a rezumat d ferite lecții.

Am plecat din sat cu impresia că am luat parte la un act sfânt, a cărui amintire inimă va rămâne neștersă. Mă gândesc ce binefacere ar fi pentru poporul nostru — și mai cu seamă pentru cel din Ardeal, ținut în întuneric de foștii asupritori — dacă învățătorii de pretutindeni ar introduce cursurile de adulți. Săteanul român e dornic de lumina cărții și-o primește cu sete când i se dă. Prin cursurile de adulți el ar fi ferit de rătăcirile în care-l aduc fel de fel de propagandiști sectari, etc. Rolul învățătorului, în cazul acesta, e mântuitor pentru neamul său. Deaceea recomandăm învățătorilor noștri din toate colțurile să nu neglijeze un lucru care prezintă o importanță cardinală pentru țara aceasta și să țină cu răvnă cursuri de adulți, al căror rezultat le va fi o satisfacție rară și o mângâiere mare în viața lor grea.

P.

Căsătoriile cu certificat medical. A început să se discute cu pasiune în toate cercurile vestea adusă de ziarele din capitală că Ministerul sănătății publice pregătește o lege în virtutea căreia nu se va mai putea contracta nici-o căsătorie fără certificat medical. Suntem prima țară care s'a gândit la o astfel de lege și dela care s' va lua exemplul. Cei ce cunosc bolile primejdioase cari rod populația noastră și procentul lor îngrijorător în ultimul timp, primesc cu bucurie proiectul Ministerului sănătății. El e menit să păzească igiena socială și să asigure perpetuarea unui neam sănătos fiziceste.

Până aci, toate bune. Dar legiuitorul ar trebui să se gândească bine la modul cum va trebui aplicată această lege, astfel ca ea să nu pară o nouă greutate pe umerii cetățenilor. În primul rând, certificatul să nu poată fi obținut dela orice medic, ci numai dela anumiți medici autorizați prin lege. Aceasta pentru a se evita diferite abuzuri cu taxele ori cu constatarea bolilor. Medicii cari vor elibera certificate medicale, pentru căsătorie, trebuiesc făcuți responsabili oricând s'ar ivi proba că au procedat ilegal.

Legiuitorul ar trebui să se mai gândească adânc la un alt

lucru: să nu provoace înmulțirea concubinajului, care în vremea din urmă numără un procent mare, mai ales în unele regiuni ale țării. S'ar putea întâmpla ca greutatea obținerii unui certificat medical ori teama de constatarea defavorabilă pe care ar face-o medicul să determine o creștere a concubinajului, care până acum nu e pedepsit de nici-o lege. Noua lege nu va putea fi de nici-un folos, câtă vreme va exista posibilitatea unei perpetuări în afară de cadrele ei, chiar dacă nu este confirmată de ofițerul stării civile și consfințită de biserică. Astfel autorul legii de mai sus ar trebui să mediteze și mai mult și să găsească modalitatea de a opri concubinajul prin sancțiuni legale riguroase nu numai prin predici cum s'a întâmplat până acum. Atunci vom saluta cu complectă satisfacție legea căsătorilor cu certificat medical.

P.

Dansurile. Incepem să ne cumințim. Mania turbată a dansurilor deșănțate care cuprinsese orașele noastre și care schimbase saloanele și cafenelele în varieturi, începe să fie înfrântă. Din tot vârtejul de legi și regulamente fabricate cu toptanul în ultimii ani, ordonanța cu impozitul de 2000 lei pe oră asupra dansului e singura care prezintă însemnătate. Ea ne va readuce tineretul, eșit din fâgaș, la matcă, și cu el, acel dram de pudicitate atât de necesar viitoarelor mame. Părul tuns băește și rochia deasupra genunchilor care în învârteala și tremuriciul epileptic al charlestonului se scurta din ce în ce, erau produsul fatal al dansomaniei timpului.

Acum se va schimba ceva? Să perăm că da. Perspectivele, în tramvai, în trăsură, la cafenele, sunt destul de desguțătoare, cu toate desourile, jaretierile și ciorapii de mătase.

Vom reveni la femeia femeie și nu curtizană? Ar fi trist dacă nu vom reuși. Azi cea mai cum se cade se simte obligată să lase să se creadă că este cum nu este. E moda... Se dansează charlestonul!..

Și cât de frumos le stă când se regăsesc pe ele însăși. Ce admirabile au fost în serile balurilor Reuniunii Femeilor române și a cercului Civilo-militar, când înflorea ca o grădină, sala, în minunatele noastre costume naționale? Disonanța fox-troturilor se pierdea în ritmul „Ardelenii“, a horelor și sârbelor vesele și sătărețe.

Și ce îmbujorate reveneau la locurile lor lângă soți și rudeni!...

M.

~~~~~

O nouă piesă a lui Francisc Molnar. S'a jucat cu succes la Budapesta, în iarna aceasta, o nouă piesă a lui Francisc Molnar, autorul cunoscutelor comedii „Demonul“, „Lupul“, și „Moara roșie“, cari s'au jucat și pe scenele bucureștene. Titlul noii piese este „Reprezentarea din castel“, iar comedia se brodează pe-o acțiune ușoară, mai mult de farsă“. La un castel de pe malul mării italiene se află în vacanță de vară o renumită artistă de operetă. Într-o seară sosesc neanunțați și autorii operetelor în care joacă ea: doi scriitori și un compozitor tânăr, logodnicul primadonei — și surprind o scenă între primadonă și fostul ei amant, care o urmărise aci. Logodnicul rămâne trăsnit; prietenii săi asemenea. Compozitorul și unul din

autori se retrag la culcare. Celalt însă rămâne la masa de scris și scrie o piesă într'un act, în care prinde întreaga scenă dintre primadonă și amant, iar a doua zi primul gând e să cheme pe aceștia și să i oblige a o juca la reprezentația de seara, (organizată la castel sub numele unui scriitor francez, pentru a salva totul. Aceștia sunt nevoiți să se invoiască. Când vin ceilalți doi la repetiție și aud aceleași vorbe pe cari le auzise prin paravan în seara trecută, se conving că scena cu pricina n'a fost decât o repetiție de teatru.

Piesa e presărată cu numeroase spirite și cu situații ridicole cari stărnesc râsul. E construită cu aceleași cunoscute mijloace ale lui Francisc Molnar, care e gata să toarne o plesă cu orice ocazie. Stilul e cât se poate de simplu iar mentalitatea, departe de „Moara roșie“. Prin toată acțiunea străbate fiorul unei abilități fine. Totuși ultima lucrare a lui Molnar nu e o operă literară. E o comedie care delectează bine publicul și deci culege succese. La Budapesta a fost interpretată de cei mai de seamă actori unguri, într'o montare modernă, sub însăși îngrijirea autorului. Un colaborator al nostru o traduce în românește și în stagiunea viitoare credem că se va juca și la București

P.

Rătăcirăa lui Ioan Vancea, roman de Al Popescu-Telega D-l Al. Popescu-Telega s'a impus în scrisul românesc printr'o largă publicistică și prin traduceri bune din literatura spaniolă al cărei cunoscător competent este și pe care a făcut-o cunoscută la noi nu numai prin traduceri, ci și prin numeroase studii critice. De data aceasta d-sa abordează genul romanului, alegându-și un subiect original. Un om ajuns la vârsta de cincizeci de ani, trecând prin viață numai cu gândul la cărți și colecții, decepționat de studiul medicinei și retras într'o casă dela țară în munții Olteniei, este scos întâmplător în lume de un vechiu prieten al său, care îl cheamă la Câmpina să-și petreacă acolo câteva săptămâni într'un cerc sgomotos. Aci solitarul Ion Vancea se îndrăgostește de fata prietenului său. Fata se căsătorește însă chiar prin intervenția lui Vancea, iar acesta se reîntoarce în singurătate la colecțiile și cărțile lui.

D-l Popescu-Telega posedă un stil frumos, atrăgător și tratează orice problemă cu adâncă pătrundere. Romanul său însă rămâne o încercare. Autorul n'a reușit să ne dea un roman încheiat, țesut pe firele unei acțiuni care să rămâne întinsă dela început până la sfârșit. De altfel d-sa după cum mărturisește într'un pasaj unde aduce vorba despre critica literară, nici nu se ține de anumite reguli ale romanului, ci în ciuda criticii își înseilază ideile cum îi vin și își tratează subiectul cum vrea. Nici noi nu vrem să facem pe criticii sentențioși, totuși, ca niște cititori conștiințioși, trebuie să spunem că lucrarea D-lui Popescu-Telega suferă de unitate de acțiune, mai mult de jumătate. Prima parte a romanului e alcătuită numai din unele întâmplări din trecut ale lui Ion Vancea. Abia după ce parcurgi jumătate din paginile cărții, observi că intri în fâgașul adevărat al romanului. De aci încolo eroul intră în vârtejul unei acțiuni care prinde pe cititor și îl ține încordat.

Cele spuse mai sus n'au intenția să micșoreze valoarea justă a lucrării d-lui Popescu-Telega. Romanul d-sale conține părți unice în scrisul românesc și care se impun. Terminăm însă cu părerea de rău că d-sa a trecut în mod vâlt peste normele romanului și n'a făcut bine.

P.

„Madona din tren“ de Maurice Dekobra. E un roman care în scurtă vreme a făcut ocolul pământului. Autorul posedă un stil v guros și rafinat, reușind să despică cu limpezime orice problemă ce i se prezintă. Eroina e o nobilă engleză, crescută în bogăție, văduvă, care a colindat lumea și trăește după gusturile ei originale, schimbând bărbații ca rochiile, până când ajunge în legătură cu reprezentantul Sovietelor dela Berlin. Secretarul ei e un prinț plictisit de viață, care pleacă în Rusia pentru a pregăti realizarea unui plan al acestei femei. Acolo e

arestat la intervențiile amantei reprezentantului sovietelor la Berlin și scapă cu mari greutate.

Autorul cunoaște adânc stările actuale din Rusia și mai cu seamă grozăviile din primii ani ai bolșevismului. Sunt înfiorătoare clipele petrecute în închisoare și mai ales descrierea unei execuții. Afară de acestea găsim în romanul lui Dekobra o uimitoare putere de expunere a teoriilor de orice fel, cari se întretes cu acțiunea romanului. E cât se poate de bine de scris tipul bolșevicului Varecikîn, ajuns consul la Berlin și în capul căruia teoriile comuniste se ciocnesc cu sarcasmul realităților. El disprețuiește toate sforăciile teoretice ale comuniștilor și caută să-și facă avere și să-și sature poftetele, până când ajunge să răstoarne întreaga clădire utopică cu un picior, ca să se căsătorească cu Diana.

Romanul lui Dekobra oferă o oglindă luminoasă a stărilor din Rusia sovietică, prinse de pana unui scriitor viguros și perfect cunoscător, fără însă ca acțiunea să sufere. P.

*****

O frumoasă inițiativă încoronată de un și mai frumos succes: Trupa de diletanți. Pulsează la noi energii cari dacă ar fi captate s'ar putea realiza lucruri minunate. Dovada am avut-o. Sforțările încordate de atâți ani pentru realizarea unei trupe de teatru permanent pentru deservirea zonei de Vest, deși n'au reușit să ducă la vreun rezultat — și aceasta din cauza indolenței celor dela București — au întreținut aprinsă dorința pentru arta românească. Numai acestui fapt se datoresc sălile pline, la toate spectacolele date de fel de fel de saltimbanci cu diurnă. Toate echipele cari ni se trimit parcă nu urmăresc decât diabolica intenție de a ne decepționa. Suntem mai tari însă decât ne judecă ei. Persistăm în așteptările noastre, cu toate loviturile cari ni s'au dat și ni se dau. Și până va veni ziua când ne vom vedea marea dorință realizată, ne-am unit forțele și am înghebat o trupă de diletanți.

Meritul? Unei singure persoane: Colonelul An. Negulescu.

În ziua de 24 Ianuarie, trupa de diletanți ne-a dat prima reprezentație, jucând admirabilul poem al marelui nostru poet și dramaturg Victor Eftimiu „Înșurte Mărgărite”. A fost o adevărată sărbătoare a artei românești. O montare cum rar au văzut teatrele de provincie, cu un personal artistic de peste 60 de persoane au dat poemului d-lui Victor Eftimiu un fast de adevărată feerie, iar publicului extrem de numeros, fiorii artei.

Vor rămâne pentru totdeauna neșterse în amintirea publicului nostru creațiunile d-lui Aurel Dinu, — un artist de mare talent, pe care viața îl târăște ca pe o otreapă prin toate mocirlele, când locul lui ar fi de frunte în teatrele noastre Naționale, — în Smeul Smeilor, a d-lui L. Iosifescu, un tânăr cu mult simț și multă inteligență în ale teatrului, care a făcut din Vrăjitoare un rol care a predominat și a stăpânit scena și a d-lui George A. Petre care ne-a dat un Păcală a cărui tiradă a fost subliniată cu aplauze frenetice. Cuvinte de laudă pentru d-l Petre Vanga cu o voce caldă și siluetă impecabilă în Făt-Frumos. D-nij Frimu și Poenaru ne fac să credem că putem aștepta mult dela d-lor. Suntem siguri că după terminarea conservatorului, teatrele noastre își vor face o cinste achiziționându-i. Treacănd la rolurile feminine, ar trebui să specificăm pe fiecare aparte. Totuși nu ne putem opri de a nu sublinia pe d-ra Dorina Doicescu, D-na Căpitan Negru, D-na Sofia Dragomir, D-na Florica Samarineanu și D-ra Livia Folea.

Clîșeul pe care-l dăm în suplimentul revistei reprezintă o parte a trupei de diletanți, luat pe scenă, după reprezentație.

*****

O altă manifestație pe tărâmul teatral. Trupa maghiară a jucat în traducerea d-lui Kadar Imre, piesa „Când fata află adevărul” datorită ziaristului Leonard Paukerov. O seară frumoasă. Un subiect destul de interesant. O mamă — și câte nu sunt — își mărită fata după amantul ei pentru a-l avea mereu lângă dânsa și a-și continua — amuțind gura lumii — legăturile vinovate. Bazată pe această ipoteză căsătoria se năruie după șapte luni, în momentul când tânăra căsătorită află adevărul.

Jucată cu destul nerv și înțelegere de artiștii trupei d-lui Erdely, piesa s'a bucurat de un frumos succes. Colegii ziarști orădani, au dat autorului un banchet în sălile „Cercului ziarștilor” care s'a transformat într-o agapă de reciprocă dragoste profesională.

*****

Maimuța care vorbește: Reabilitare a echipelor volante: Trupa Morțun. Deși a jucat o piesă cu multe situații neverosimile, reprezentația a fost la înălțime. Morțun, Duțulescu și N. Săvuulescu sunt artiști cari știu ce vor. Societari ai Naționalului, nu înțeleg să se coboare de pe piedestalul lor când pornesc în turnee. Aceasta denotă că nu disconsideră provincia și provincia înțelegătoare i-a răsplătit cu aplauze îndelungi.

*****

Operă. Un răgușit, doi cântăreți de Moși cu trei lăutari, au pornit în turneu cu reprezentații de operă. *Don Pasquale*, a fost chinuit, și cu el a fost torturată sala, cinci acte deiarândul. Ce căuta d-na Lupescu în acest mediu? Cât de nealocul ei răsuna admirabilă sa voce în acest ansamblu de bălci.

Sărman Donizetti, sărac public, nenorocită mentalitate care călăuzește Ministerul Artelor noastre...

*****

Concertele George Enescu: Și ca un corolar, ne-a fost dat să savurăm fiorii sublimi ai muzicii. Maestrul *George Enescu*, însoțit de pianistul *Caravia* a dat în orașul nostru trei concerte. Întreg orașul a fost în sărbătoare. În înălțimea artei acestui neîntrecut virtuos al muzicii, în mâinile căruia vioara prinde aripi și sunete de heruvimi cari te răpesc și te duc, ne-am întâlnit, desfigurați, desbrăcați de tot ce este pământesc, înfrățiți, toți cei căți venisem să-l ascultăm. Nu existam majoritate sau minorități, unguri, sași, evrei sau români, nici aristocrați, burghezi sau proletari în sală, ci numai simțurile cari vibrau în unison, atinse de arcușul fermecat al marelui maestru.

Iată propaganda... Ceeace a făcut maestrul G. Enescu în trei seri, nu e în stare nimeni să facă, cu toate milioanele risipite pentru propagandă.

La plecare, maestrul a ținut să ofere „Cercului ziarștilor” al cărui oaspe a fost desenul executat de sculptorul M. Kara, pe care-l dăm pe copertă.

Misa.

REVISTE

Data anul IV No. 9—10 de sub direcția d-lui M. Gușită. Apare la Furnu Severin.

Un număr elegant ca execuție tehnică și bine încheiat ca redactare. Remarcăm articolul intitulat „Rânduri pentru Romanticism” de Const. S. Ionescu, în care arată rolul școalei romantice de acum 100 de ani din Franța în evoluția mișcării noastre literare, căci aducea „tocmai elementele de fecundație necesare situației”. Romanticismul activa când mișcarea politică înfăptuia o burghezie înțelegătoare și pe deasupra aducea chiar ideile de cari avea nevoie clasa mijlocie pentru a dezlănțui forțele de originalitate ale poporului românesc.

„Romantismul pentru noi nu e reacțiunea violentă — ea

și revoluția — împotriva clasicismului, pentru că aceasta nu există ; pentru noi el este posibilitatea de construcție inițială încărcată de materialul cel mai potrivit. Pentru noi este trezirea conștiinței naționale și înălțarea virtuților strămoșești. El este atmosfera în care încolțese ideologia cărmuitoare ce va trezi energia specificității noastre etnice. Prin ideile pe cari le răspândește, numai el putea crea tradiționalismul, axa cea mai justă a manifestării vitalității noastre.

După o poezie cu frăgezimi cămpenești intitulată „Crâmpee cămpenești de Emil Giurginca, o traducere din Fausto M. Martini, ne dă un fragment din fabula dramatică „Greerele și Furnica“ a d-lui Al Lascarov-Moldovanu.

Viața Literară anul I No. 35 redactată de I Valerian. E singura revistă care ne aduce în fiecare număr păreriile câte unui scriitor. Dacă unele sunt interesante, sunt multe foarte folositoare. În ultimul număr redactorul revistei publică un interviu cu d-l profesor V. Pârvan. Este în deajuns de cunoscut interviewatul! Redăm mai jos unele din păreriile d-sale, cari ne par un frumos îndrumar pentru scriitorii noștri.

„La noi se plâng unii scriitori, că n'au mediu prielnic pentru creație ; par'că Eminescu a avut mediu prielnic, și totuși cine l-a împiedecat să fie Eminescu ? Pentru a creia, se cere mai întâi să fi trăit viața adevărată, să fi suferit. Kipling și-a petrecut toată viața în călătorii prin Indii și alte ținuturi ale pământului. Când a descris viața din junglă sau de pe vapoare, el a simțit-o, a trăit-o intens.

La noi se face astăzi o literatură formalistă. De aceea nu are ecou. Literatura rusească a țâșnit din suferința unei întregi generații. Deasemenea scriitorii de mâna în ăia din Franța sau Italia au trăit cu adevărat și au suferit. Dante a dus o viață sbuciumată, a suferit exilul și oprobriul public, de aceea opera lui e atât de vie

La noi, cred că nici odată nu am avut un mediu mai potrivit pentru creația artistică decât în această perioadă de după război. Am trăit marea tragedie a războiului. Câți s'au găsit s'o scrie ? Și aceasta pentru că acei care au simțit cu adevărat evenimentele, adică țărani, sunt muți. Ceilalți au trăit senzațiile diantine.

Dar problemele postbelice de ce nu-și găsesc artistul ? Atâtea fenomene noi : rase diferite în ciocnire cu temperamentul latin, obiceiuri străine în contact cu cele băștinașe. Acestea nu s-oare o bogăție de motive pentru artistul creator ? Crezi că se poate face operă de artă privind prin geamul dela Capșa, cum se perindă mulțimea de gură-cască, aceeași și aceeași întotdeauna ? Este permis oare ca literatura să fie numai un joc al imaginației ? Nu zic numai decât, că scriitorul trebuie să caute tot felul de aventuri pentru a avea subiecte. Trebuie însă să ia parte la viața activă. Ne trebuie o auto-educație a grupului de personalități creatoare, o revizuire de conștiințe și aceasta independent de factorii conducători. Literatura cea mare este independentă. Shakespeare și Dante n'au atârnat de nimeni. Adevăratul literat nu poate fi o anexă nici a politicei, nici a poporului. Literatul este Majestatea Sa Literatul și trebuie să se ridice la înălțimea misiunii sale.

Freemățul, anul II, No. 1-2 Focșani. O revistă scrisă cu nerv în care d-l C. Radu, caută să arate că Alexandri nu este de origine italiană. Chestiunea această a provocat discuții vii acum vr'o 2-3 ani. Un biograf ad-hoc, tocmai când mișcarea antisemită era în toi, a lansat părerea că Alexandri este de origine evreu. Ce urmarea ? Nu credem, că tocmai adevărul. Nu știm dacă a fost pusă la punct ori ba origina marelui nostru poet. Dovezile aduse de d-l Sever Zotta credem că sunt evidente.

Autorul articolului de fond tușează numai această latură. Ținta lui este ca să nu dovedească că Alexandri nu este de origine Venețiană, deși o afirmase singur. Reușește ?

Noi românii avem un dar de a uita și de a pierde și distruge arhive. De aci toate greutatețile pentru restabilirea unor adevăruri.

Am vrea cercetări mai serioase și afirmări bazate. Altfel toată comoara noastră sufletească, și toți eroii noștri îi vom vedea, mâine poimâne, trecuți în tabere vrăjmașe, sustrași, ca și grigoreștii, din cauza indolenței naționale.

După articolul d-lui C. Radu, d-l Gr. Veja semnează o poezie cu tablouri pitorești, intitulată „Baladă de Ioannă“.

Cea mai interesantă parte a revistei însă o formează cronicile și recenziile foarte bogate în cari găsim aprecieri juste și păreri sănătoase.

Buletinul No. 2 al uniunii ofițerilor de rezervă, secția Bihor. Acum doi ani, venind în orașul nostru d-l profesor V. Cădere, a pus bazele secției Bihor a Uniunii ofițerilor de rezervă. Chiar din primul an, grație aceleiaș energii a d-lui Victor Cădere, a apărut Buletinul, în numărul de față găsim lucruri interesante. Articolul d-lui General de Divizie Rujinski, deși are caracterul unor însemnări de companie, este destul de evocativ.

D-l Colonel M. Bădescu arată îndatoririle ofițerului de rezervă ; după poezia pasabilă a d-lui Ion Buzdugan „De Sânta Marie“ d-l Gheorghe Bota ne dă sugestiv unele momente de pe front în „Zborul morții“. Aceeași tendință ar avea-o și „Amintiri din războiul neamului“ iscălite de Volbură Poiană-Năsturaș dacă autorul n'ar fi poet și imaginația nu l-ar târa prin lumi imaginare, depărtându-l de real.

Interesantă dare de seamă a congresului F. I. D. A. C. care a avut loc în luna Septembrie, făcută de d-l profesor Victor Cădere.

Graiul Românesc. Anul I No. 1, București. O revistă bună și necesară. Societatea culturală *Graiul Românesc* care se ocupă cu românii rămași afară de hotarele țării a dat viață revistei cu același nume pentru a avea la îndemână un organ de apărare a intereselor lor și de informarea străinătății, prin note rezumative redactate în patru limbi: franceză, germană, italiană și engleză.

În numărul de față d-l *Sextil Pușcariu* publică un articol: „Românii din Istria“ din care cetitorul află situația precară a acestor frați ai noștri, d-l Sabin Opreanu un articol intitulat „Printre Români săcuizați“, iar d-l St. Romansky ne dă date folositoare în articolul „Românii dintre Timoc și Morava“.

Dorim revistei „Graiul Românesc“ viață îndelungată ca să-și poată atinge scopul, pentru alinarea atâtor mii de români cari duc amarul jugurilor străine.

~~~~~

CĂRȚI

A apărut în editura : „Cartea Românească“
Cunoștințe Fotositoare Seria Nr. 34 *Lămurirea Potopului*
de I. Simionescu, Prof. universitar. Prețul Lei 5

Cunoștințe Fotositoare Seria D. No. 16 *Tiparul de Vasile Romanescu, Șeful atelierelor de zețărie la „Cartea Românească“*.
Prețul Lei 5.

Ion Săracul și alte povești ediția II-a revăzută și ilustrată
de P. Dulfu. Prețul lei 25.

Cunoștințe Fotositoare Seria B. No. 47 *Cultura Tomateilor* (Pătăgelelor roșii) de Ilie Isvoranu, Agronom. Prețul Lei 5.

Pagini Alese din Scriitorii români No. 207 *Poezii de Cincinat Pavelescu*. Prețul lei 4

Icoane din viața bisericii — Anul 1804 de Matei Voileanu, pro-topop, asesor consistorial Sibiu.

Raportul societății ortodoxe a femeilor române, filiala Cluj pe anul 1926.

Toți vizitatorii își dau întâlnire la

Cafeneaua ASTORIA

Cea mai elegantă cafea din Oradea
în fiecare seară orădeană 2-3

Atelier de sculptură și tâmplărie artistică

Maria Simionescu

Str. Simeon Bărnașa 30. Oradea

Execuție:

Exhibiție:

cele mai bune și originale modele și aranjamente
bisericești ca: iconostas, icoane, icoare, chivotari
candeliere etc. etc. și lucrări de bronz, aranje-
mente de mobilier, vitralii etc.

Toți intelectuali rămași
și cei întâlnire la

„PALACE”

complect renovată și cu confort
occidental.

În fiecare seară orchestra fraților Burcu

FOARTE BINE!

FOARTE BINE!

Covoare, acoperiri pentru chaise-long, draperii
și articole de tapiserie găsiți la magazinul

BERNATH BACK

Plaza Regina Maria No 1. Oradea. 4-10

Madas

Str. Tudor Vladimirescu No. 14 ORADEA

Fabrică de mobilă de aramă
și fier, paluri șemiere și lavare 2-10

„Corvinus”

Magazin de articole grafice, literatură, cărți de
muzică, cărți de joc și lucrări de artă

ORADEA

ORADEA

artistică cu cele mai bune
cărți de literatură, muzică
teatrală și cărți de
Propr. I. I. FREDINARI

Str. Reg. Ferdinand No. 10. (În fața prin Str. I. C. Brătianu)

Firma Lukács & Cie

Strada Prințului Carol 1-3 Oradea

5-10

Mare magazin de textile, vă recomandăm marile și stic
de stoffe și postavuri pentru colecții pentru doamne
și copii. — Unicul depozit de pânze de Breșea.

Profuri recomandabile!

Atențiune! Library Atențiune!

Zilnic vă puteți procura cele mai proaspăt și înțeles cărți

Carne de vită, calitatea I.

Carne de porc proaspătă

Carne de vițel sugaciu

Orăștii meșteșugărești din oraș, untură topită în
cât de multă cantitate de la

Orăș Vasile

Strada Tachei Ionescu 45.

Singurul comerciant și industriaș român, care cumpără
vite și porci îngreșați în orice cantități.

Telefon 496 5-10 Telefon 496

Toți vizitatorii Oradiei își dau întâlnire la

RESTAURANTUL SZECSENYI

Unde se servesc mâncările
cele mai bune și băuturi
de calitate pură

Profuri convenabile! — Bucătărie românească!

Str. Reg. Ferdinand No. 11. Complect renovat.

3-10

La cafea

ROYAL

În fiecare seară tot publicul select din Oradea
se întâlnește cea mai bună orădeană.

2-3

Toată elite Oradiei și toți intelec-
tuali își dau întâlnire la
Cafeneaua

„ELITE”

unde con-
certează zilnic de la 6-8
și de la 9-1 capela militară

8-10

TIPOGRAFIA
și
LIBRĂRIA ROMÂNEASCĂ

ORADEA
TELEFON 07. ALEEA ROMEI 2. TELEFON 07.

**Instalațiunea
noastră Litografică**

s'a pus deja în funcțiune,
fiind asortată cu cel mai
complet și modern aranja-
ment. Executăm după pla-
nurile noastre originale: di-
plome, acții, opere musicale,
afișe în condițiuni artistice,
bilete de depuneri, etichete,
hărți și orice lucrări în
această bransă.

Comuna

Comuna

Adresa

V.I.

279290

Imprimat legal.

31. MRT 1927

Familia

BCU Cluj / Central University Library Cluj

M. Kara

George Enescu

Biblioteca Universității Regale Ferdinand
din CLUJ.
No. 1003 19 27
EXEMPLAR LEGAL.
Sibiu
7 213.

Apare odată pe lună
sub conducerea unui comitet de redacție

Redactor: M. G. Samarineanu

Redacția: Strada Take Ionescu No. 42. Oradea.

Pentru recenzii autorii și casele de editură sunt rugați a trimite câte un exemplar pe adresa redacției. — Manuscrisele nepublicate se distrug.

Cuprinsul No. 1-2:

1. *All an de muncă* de George Bota.
  2. Poezii: *Reîntoarcere, Tăcere* de Victor Eftimiu.
  3. *Astfel vorbi capripedul* de Cezar Petrescu.
  4. *Din zori a prins să ningă* de D. Psatta.
  5. *Al. Antemireanu* de N. Davidescu.
  6. *Singur* de I. Bihor.
  7. *Păpușea japoneză* de Claude Farère tr. de Flori Sam.
  8. Poeme în proză: *Norii, Venea* de Z. Sandu.
  9. *Două fete vorbesc* de Tabéry Géza.
  10. *Cântec pentru zilele din urmă* de Const. Goran.
  11. *Pe valuri* de George Bota.
  12. *Ioane dela fară* de George A. Petre.
  13. *Influența binefăcătoare și rolul important al coloniștilor macedo-români* de Gh. Tulbure
  15. *Iarna, Flori de măr* de M. G. Samarineanu.
  16. *Charles Baudelaire, Cugetări* de Al. Th. Stamatiad.
  16. *Naboth* de Rudyard Kipling trad. de Eugenia Biciolla.
- Cronici:** Universitatea liberă E. Gojdu. de N. — Raducosmina regiune culturală a Oradei. — Cursurile de adulți. — Căsătoriile cu cerf. med. — Dansurile de M. —
- Cronica literară:** O nouă piesă a lui Fr. Molnar. — Rătăcirile lui Ioan Vancea, roman de Al. Popescu-Telega. — „Madona din tren” de Maurice Dekobra de P.
- Cronica teatrală.** — Cărți. — Reviste. — Clisee.

Abonamente:

Pe 1 an: 150 Lei; pe 6 luni: 90 lei. — Pentru instituțiuni și autorități: 400 lei pe an. — Inserții și reclame la Administrația revistei: Strada Take Ionescu No. 42. Oradea.